

**PÍSANIE A
OBHAJOBA
ZÁVEREČNÝCH
PRÁC**

**vysokoškolské skriptá pre
študentov Univerzity
Komenského v Bratislave**

Lucia Lichnerová

**PÍSANIE A OBHAJOBA
ZÁVEREČNÝCH PRÁC**

**vysokoškolské skriptá pre študentov
Univerzity Komenského v Bratislave**

Lucia Lichnerová

**Bratislava
STIMUL
2016**

PÍSANIE A OBHAJObA ZÁVEREČNÝCH PRÁČ

vysokoškolské skriptá pre študentov Univerzity Komenského v Bratislave
© Mgr. Lucia Lichnerová, PhD.

Vydal STIMUL v Bratislave v roku 2016

Rozsah: 85 strán, 31 obrázkov, 1 príloha

1. vyd.

Vydané v elektronickej forme.

ISBN 978-80-8127-155-7

EAN 9788081271557

Skriptá boli pripravené v rámci výskumnej úlohy VEGA 1/0066/15 Modelovanie informačného prostredia digitálnej vedy.

Ako citovať tieto skriptá (pri technike 1. údaj a dátumu):

LICHNEROVÁ, Lucia, 2016. *Písanie a obhajoba záverečných prác: vysokoškolské skriptá pre študentov Univerzity Komenského v Bratislave* [online]. Bratislava: Stimul [cit. RRRR-MM-DD]. Dostupné na: http://stella.uniba.sk/texty/LL_pisanie_obhajoba_zaverecne_prace.pdf

Písanie a obhajoba záverečných prác: vysokoškolské skriptá pre študentov Univerzity Komenského v Bratislave by Lucia Lichnerová is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

PREDHOVOR

Problematika písania vysokoškolských záverečných prác patrila už v minulosti k nemalým výzvam na publikovanie metodických návodov, ako zostaviť jednotlivé časti záverečnej práce, či ako správne citovať a odkazovať na použité zdroje. Spracované boli ako súčasť vnútorných predpisov jednotlivých univerzít na Slovensku alebo ako všeobecné samostatné publikácie. Výsledkom boli viaceré hodnotné práce od významných slovenských autorít v tejto oblasti, ako aj menej kredibilitné publikácie na internete. Práve niekde tu vznikol potenciál pre zostavenie vysokoškolských skript, ktorých ambíciou je byť protiváhou rôznym internetovým (dez)interpretáciám štandardov používaných pri písaní záverečných prác. Ďalším dôvodom pre zostavenie skript bola skutočnosť, že v roku 2012 bol vydaný slovenský štandard STN ISO 690 (2012) interpretujúci jeho anglickú verziu z roku 2010 (*ISO 690 2010*), ktorý zatiaľ nebol spracovaný do ucelenej metodiky. Motiváciou pre mňa bola napokon aj aktivita Univerzity Komenského v Bratislave štandardizovať formu záverečných prác prostredníctvom vnútorného predpisu (*Vnútorý 2013*), ktorý však túto problematiku nerieši v celej hĺbke.

Predložené vysokoškolské skriptá odporúčam ako metodickú príručku pre problematiku tvorby abstraktov, citovania a odkazovania na použité zdroje, ktorá by mala byť *všeobecne platná* bez ohľadu na vysokú školu a mohla prispieť k zvýšeniu informačnej gramotnosti študentov a pedagógov nielen vysokých, ale aj stredných škôl na Slovensku. Zároveň skriptá ponúkam ako *špecifickú* metodickú príručku pre študentov Univerzity Komenského v Bratislave v oblasti formálnej úpravy záverečnej práce (bakalárskej a diplomovej), nakoľko interpretujú požiadavky na úpravu obalu, titulného listu a na obsahovú štruktúru záverečnej práce, ktoré vychádzajú z predpisu univerzity (*Vnútorý 2013*).

Skriptá môžu slúžiť tiež ako študijný materiál pre kurzy zamerané na písanie záverečných prác alebo na oblasť citovania, ktoré vyučujú jednotlivé katedry Univerzity Komenského v Bratislave v prvých a končiacich ročníkoch (najčastejšie ako tzv. úvody do štúdia alebo semináre k záverečným prácam), alebo ktoré sa realizujú v podobe celofakultných výberových predmetov na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (napr. Metodika písania vysokoškolských a kvalifikačných prác, Digitálna gramotnosť, Informácie v odbornej komunikácii, Odborná komunikácia v edukácii dospelých a pod.). Skriptá začínam zámerne problematikou citovania, nakoľko táto je spoločná pre všetky typy záverečných prác a je nutné ju aplikovať od počiatkov písania práce. Skriptá obsahujú nielen teoretickú časť, ale pre lepšie pochopenie teoretického textu uvádzam vychádzajúc z vlastných pedagogických skúseností aj množstvo praktických príkladov a úloh so správnymi riešeniami. Úlohy sa nachádzajú na konci každej kapitoly a kľúč správnych riešení v prílohe skript.

V Bratislave, marec 2016

autorka

OBSAH

	ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ	6
	ÚVOD	7
1	CITOVANIE POUŽITÝCH INFORMAČNÝCH ZDROJOV	9
1.1	AKO CITOVAŤ?	9
1.2	ČO CITOVAŤ	9
1.3	ČO NECITOVAŤ?	10
1.4	ZÁKLADNÉ TERMÍNY CITOVANIA	10
1.5	TVORBA BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	12
1.5.1	VÝBER PRVKOV A VŠEOBECNE PLATNÉ ZÁSADY PRE TVORBU BIBLIOGRAFICKÉHO ODKAZU	12
1.5.2	FORMA PRVKOV BIBLIOGRAFICKÉHO ODKAZU	13
1.5.3	ZÁVÄZNOŠŤ A PORADIE PRVKOV V BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOCH A KONKRÉTNE PRÍKLADY	18
1.6	TECHNIKY CITOVANIA A CITÁCIE	22
1.6.1	TECHNIKA 1. ÚDAJA A DÁTUMU	22
1.6.2	TECHNIKA ČÍSELNÝCH ODKAZOV	26
1.6.3	TECHNIKA PRIEBEŽNÝCH POZNÁMOK	28
2	FORMÁLNA ÚPRAVA A NÁSLEDNOSŤ ČASTÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE	35
2.1	NÁSLEDNOSŤ ČASTÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE	35
2.2	ROZSAH ZÁVEREČNEJ PRÁCE	36
2.3	VŠEOBECNE PLATNÁ FORMÁLNA ÚPRAVA ZÁVEREČNEJ PRÁCE	36
2.3.1	PÍSMO	36
2.3.2	ČÍSLOVANIE KAPITOL A STRÁN, ÚPRAVA ODSEKOV	37
2.3.3	OZNAČOVANIE A ČÍSLOVANIE ILUSTRÁCIÍ A PRÍLOH	39
2.4	FORMÁLNA ÚPRAVA JEDNOTLIVÝCH ČASTÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE	41
2.4.1	ÚPRAVA OBALU A TITULNEJ STRANY ZÁVEREČNEJ PRÁCE	41
2.4.2	ÚPRAVA OBSAHU ZÁVEREČNEJ PRÁCE	47
3	POŽIADAVKY NA OBSAH ČASTÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE	50
3.1	TVORBA ABSTRAKTU	50
3.2	TVORBA PREDHOVORU	52
3.3	TVORBA ÚVODU	54
3.4	TVORBA JADRA PRÁCE	56
3.4.1	ODBORNÝ TEXT	57
3.4.1.1	JAZYKOVÉ PROSTRIEDKY ODBORNÉHO TEXTU	58
3.4.1.2	PROBLÉMY PRI JAZYKOVEJ A OBSAHOVEJ VÝSTAVBE ODBORNÉHO TEXTU	59
3.5	TVORBA ZÁVERU	61
4	OBHAJOBA ZÁVEREČNEJ PRÁCE A TVORBA PREZENTÁCIE	66
4.1	VŠEOBECNÉ ZÁSADY PREZENTOVANIA	67
4.2	PRAVIDLÁ ZOSTAVENIA PREZENTÁCIE V POWERPOINTE	68

4.2.1	FORMÁLNA ÚPRAVA PREZENTÁCIE	68
4.2.2	OBSAH PREZENTÁCIE	71
	ZÁVER	76
	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	79
	PRÍLOHA A	82

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ

Obrázok 1	<i>Zobrazenie prvkov citovania v citujúcom texte</i>
Obrázok 2	<i>Prvky citovania pri použití techniky 1. údaj a dátumu</i>
Obrázok 3	<i>Formy citácie pri technike 1. údaj a dátumu</i>
Obrázok 4	<i>Zoznam bibliografických odkazov pri použití techniky 1. údaj a dátumu</i>
Obrázok 5	<i>Prvky citovania pri použití techniky číselných odkazov</i>
Obrázok 6	<i>Zoznam bibliografických odkazov pri použití techniky číselných odkazov</i>
Obrázok 7	<i>Prvky citovania pri použití techniky priebežných poznámok</i>
Obrázok 8	<i>Zoznam bibliografických odkazov pri použití techniky priebežných poznámok</i>
Obrázok 9	<i>Možné číselné označenie kapitol a podkapitol</i>
Obrázok 10	<i>Formálna úprava tabuliek</i>
Obrázok 11	<i>Formálna úprava obrázkov</i>
Obrázok 12	<i>Formálna úprava grafov</i>
Obrázok 13	<i>Údaje na obale záverečnej práce</i>
Obrázok 14	<i>Príklad konkrétneho obalu záverečnej práce</i>
Obrázok 15	<i>Údaje na titulnej strane záverečnej práce</i>
Obrázok 16	<i>Príklad konkrétnej titulnej strany</i>
Obrázok 17	<i>Odporúčaná úprava pre errata</i>
Obrázok 18	<i>Príklad na konkrétne errata</i>
Obrázok 19	<i>Príklad formálnej úpravy obsahu</i>
Obrázok 20	<i>Príklad abstraktu</i>
Obrázok 21	<i>Príklad predhovoru</i>
Obrázok 22	<i>Príklad úvodu</i>
Obrázok 23	<i>Príklad na syntaktickú kondenzáciu</i>
Obrázok 24	<i>Príklad na „expertné vyjadrovanie“</i>
Obrázok 25	<i>Príklad na problém s väzbou textových jednotiek</i>
Obrázok 26	<i>Príklad na nadmerné používanie cudzích slov</i>
Obrázok 27	<i>Príklad záveru</i>
Obrázok 28	<i>Príklad možnej farebnej kombinácie písma a pozadia snímky prezentácie</i>
Obrázok 29	<i>Príklad ďalšej možnej farebnej kombinácie písma a pozadia snímky prezentácie</i>
Obrázok 30	<i>Príklad umiestnenia a pomenovania obrázku na snímke</i>
Obrázok 31	<i>Príklad úvodnej snímky prezentácie</i>

ÚVOD

Problematika zostavovania odborných textov, záverečných prác a oblast' citovania patria medzi nezanedbateľnú súčasť individuálnej informačnej gramotnosti ako kľúčovej kompetencie efektívneho vzdelávania a spracovania použitých zdrojov. Na tomto mieste je slušné skonštatovať, že v domácom teritórii nemáme núdzu o práce, ktoré sa tejto problematike venujú. Z aktuálnejších prác širokého záberu spomeňme napr. monografickú publikáciu *Akademická príručka* od D. Mešku a kol. (Meško et al. 2013), zo starších napr. monografiu od Š. Kimličku *Ako citovať a vytvárať zoznamy bibliografických odkazov podľa noriem ISO 690 pre „klasické“ aj elektronické zdroje* (Kimlička 2002), ktorá sa venuje problematike citovania. Za zmienku stoja aj aktivity českých autorov na portáli *Informační výchova (iva* [bez dátumu], ktorý obsahuje kurzy z oblasti informačnej výchovy a niekoľko tutoriálov, ktoré môžu využiť aj študenti slovenských vysokých škôl. Spomínané publikácie však interpretujú buď staršie vydania normy k citovaniu alebo nekorešponujú s požiadavkami slovenského prostredia a Univerzity Komenského v Bratislave na záverečné práce. Okrem týchto prác môžeme nájsť mnoho príručiek publikovaných na internete, ktoré zohľadňujú špecifiká jednotlivých vysokých škôl na Slovensku. Nemôžeme nespomenúť, že okrem uvedených publikácií v internetovom prostredí neustále narastá aj počet nekredibilitných zdrojov podávajúcich neodborný výklad štandardu. Zámerom skrípt je preto eliminovať, resp. upozorniť na vniknuté dezinformácie, hoci treba priznať, že v mnohých prípadoch je táto úloha sťažená obsahom samotnej normy ISO 690 (2010) zahrňujúcim protirečivé a nejednoznačné údaje.

Cieľom skrípt je reagovať na zmeny, ktoré sa udiali v legislatívnom a normatívnom rámci týkajúcom sa oblasti písania záverečných prác. Ide predovšetkým o nové vydanie štandardu ISO 690 (2010) a jeho slovenského prekladu STN ISO 690 (2012), ako aj Vnútorného predpisu Univerzity Komenského (*Vnútorný* 2013), ktorý aktualizuje náležitosti písania záverečných prác. Vzhľadom na určenie skrípt ako metodického materiálu primárne pre študentov Univerzity Komenského v Bratislave je ich ambíciou zosúladiť súčasné normatívne odporúčania s požiadavkami univerzity na bakalárske a diplomové práce. Sekundárne však môžu niektoré kapitoly, predovšetkým kapitoly o problematike citovania a formálnej úprave častí záverečnej práce a jej obsahu poslúžiť aj študentom iných vysokých škôl, nakoľko je metodika ich tvorby všeobecne záväzná.

Skriptá obsahujú štyri kapitoly. Prvá kapitola sa zameriava na problematiku citovania a odkazovania na použité zdroje. Definuje základné termíny z tejto oblasti a predstavuje pravidlá pre formalizáciu jednotlivých prvkov bibliografického odkazu. Prináša schémy pre tvorbu bibliografických odkazov na rôzne druhy dokumentov, demonštruje techniky citovania a uvádza konkrétne príklady.

V druhej kapitole sa venujeme formálnej úprave a následnosti jednotlivých častí záverečnej práce. Vychádzame z predpisu Univerzity Komenského v Bratislave (*Vnútorný* 2013), ale aj z ďalších medzinárodne platných štandardov a ich odporúčaní pre výber písma, číslovanie kapitol, strán a úpravu odsekov, obsahu, ilustrácií a príloh. Kapitulu doplníme o príklady formálnej úpravy obalu a titulnej strany na základe požiadaviek Univerzity Komenského v Bratislave.

Požiadavky na obsah častí záverečnej práce tvoria tretiu kapitolu skrípt. Upozorňujeme tu na zásady formálnej a obsahovej výstavby abstraktu, predhovoru, úvodu a záveru práce s uvedením konkrétnych príkladov. Osobitnú pozornosť venujeme problematike zostavovania odborného textu a prehreškom voči pravidlám jeho tvorby. Upozorňujeme na konkrétne problémy, uvádzame príklady a správne riešenia problémov.

Posledná kapitola sa orientuje na obhajobu záverečných prác a prípravu prezentácie vo formáte Powerpoint. Vzhľadom na to, že k tejto problematike neexistujú všeobecne platné medzinárodné normy, vychádzali sme pri jej koncipovaní zo zahraničných odporúčaní. V tejto časti sú zosumarizované pravidlá, ako zostavovať jednotlivé snímky prezentácie so zreteľom na písmo, farbu, ilustrácie a výstavbu snímky. Prinášame aj návrh, ako zostaviť štruktúru prezentácie, úspešne odpovedať na otázky a obhájiť pripomienky z posudkov k záverečnej práci.

Na konci každej kapitoly sa nachádzajú praktické úlohy, ktorých kľúč správnych odpovedí sa nachádza v Prílohe A týchto skrípt.

1 CITOVANIE POUŽITÝCH INFORMAČNÝCH ZDROJOV

1.1 AKO CITOVAŤ?

V súčasnosti existuje niekoľko citačných štýlov, ktorých voľba závisí od geografického aspektu, vedného odboru alebo skupiny vied, požiadaviek vydavateľstiev, resp. od konkrétnych univerzít. Medzi medzinárodne používané štandardy v oblasti citovania a odkazovania na použité zdroje patrí štandard ISO 690 *Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources* (2010), ktorý bol v roku 2012 preložený aj do slovenského jazyka (STN ISO 2012) a je odporúčaným štandardom v záverečných prácach Univerzity Komenského v Bratislave, pričom jeho používanie preferuje aj *Metodické usmernenie č. 56/2011 o náležitostiach záverečných prác, ich bibliografickej registrácii, uchovávaní a sprístupňovaní* (2011). Dnes problematiku citovania významným spôsobom uľahčujú online citačné generátory, ktoré umožňujú vygenerovať bibliografický odkaz na základe ISBN, popr. na základe iných bibliografických údajov. Medzi najpoužívanejšie v našej geografickej oblasti patrí napr. *citace.com* ([po 2011]), Zotero, Mendeley a iné. Generátory však neumožňujú stopercentne spoľahlivú úpravu bibliografických odkazov podľa techník citovania a taktiež správnosť jednotlivých bibliografických údajov v bibliografickom odkaze nie je vždy zaručená.

1.2 ČO CITOVAŤ?

Podľa *Autorského zákona SR (Zákon č. 185/2015, s. 2210)* má autorské právo a právo na citáciu „dielo z oblasti literatúry, umenia alebo vedy, ktoré je jedinečným výsledkom tvorivej duševnej činnosti autora vnímateľným zmyslami, bez ohľadu na jeho podobu, obsah, kvalitu, účel, formu jeho vyjadrenia alebo mieru jeho dokončenia.“ Na základe tohto znenia citujeme akýkoľvek text, alebo jeho časť prebratú z citovaného dokumentu. **Citujeme v prípade**, že preberáme:

- doslovný text (citát),
- modifikovaný text alebo jeho časť (parafráza),
- výsledky výskumov, nové termíny, atď.,
- tabuľky, grafy, obrázky.

Citujeme aj v prípade, pokiaľ publikáciu v texte práce len spomíname, čiže na ňu **odkazujeme**; najčastejšie v úvode záverečnej práce alebo v samostatnej kapitole, v ktorej sa venujeme problematike súčasného stavu spracovania zvolenej témy.

1.3 ČO NECITOVAŤ?

Všeobecne platné nariadenie alebo štandard k problematike necitovania neexistuje. Vychádzame preto z dostupných zahraničných zdrojov¹, ktoré naznačujú, že **citovať nemusíme v prípade**:

- a) vlastných prác²,
- b) všeobecných znalostí, ktoré sú ľahko overiteľné na viacerých miestach a v príručkových prameňoch (encyklopédiách a pod.),
- c) znalostí, ktoré sú pre problematiku, ktorej sa venujeme a pre potenciálneho čitateľa našej práce všeobecne známe,
- d) všeobecne zaužívaných výrazov (napr. porekadiel, prísloví a pod.),
- e) všeobecne známych historických údajov,
- f) teoretických argumentov, ktoré sú často a verejne diskutované.

V niektorých zdrojoch sa odporúča za „všeobecnú znalosť“ považovať takú informáciu, ktorú je možné nájsť v *The World Book Encyclopedia (World ©2015)*. V prípade akýchkoľvek pochybností a potenciálneho plagiátorstva všetky zdroje odporúčajú radšej citovať.

1.4 ZÁKLADNÉ TERMÍNY CITOVANIA

- **Citujúci dokument** je práca, ktorú autor píše a v ktorej interpretuje alebo doslovne preberá myšlienky prevzaté z iných zdrojov, resp. v texte práce odkazuje na existujúcu relevantnú literatúru k spracovávanej problematike, čiže na **citovaný dokument**.
- **Citát** je text doslovne prebratý z citovaného dokumentu. Mal by sa písať v úvodzovkách, resp. iným typom písma. V prípade dlhších citátov presahujúcich štyri riadky je vhodné citáty oddeliť od vlastného textu, odsadiť od ľavého okraja a uviesť kurzívou. Citáty píšeme v jazyku textu *citujúceho* dokumentu, pričom sa odporúča originálne znenie textu vložiť do poznámky pod čiarou. Bez úvodzoviek či iného typu písma uvádzame prebraté texty, ktoré **parafrázujeme** a uvádzame vo vlastnej interpretácii, resp. v prípade, keď len odkazujeme na myšlienky, termíny, schémy alebo na relevantný zdroj.
- **Citácia** je symbol alebo údaj, ktorý označuje citované miesto. Nachádza sa na mieste nasledujúcom po citáte alebo citovanom (parafrázovanom) texte, či odkaze na literatúru, popr. pred ním. Slúži na spojenie prebratého textu so zoznamom bibliografických odkazov. Forma citácie závisí od techniky citovania.
- **Technika citovania** je spôsob, akým prepájame citácie so zoznamom bibliografických odkazov. Technika citovania má vplyv na formu citácie a vyžaduje aj úpravu zoznamu bibliografických odkazov. Existujú tri techniky citovania (*technika číselných údajov*,

¹Napr. *Information* (©2011-2013), Not-So-Common Knowledge. *Academic Integrity* (©2011).

² Považujeme však za vhodnejšie, vlastné práce odcitovať vzhľadom na to, že upozorníme aj na tie svoje publikácie, ktoré vyšli už skôr.

technika priebežných poznámok a technika prvého údaja a dátumu), pričom podstatná je zásada, že v celom citovanom dokumente je nutné aplikovať len jednu techniku citovania (podľa vlastného výberu, poprípade podľa odporúčania školiteľa či vydavateľa).

- **Bibliografický odkaz** je skrátený záznam o citovanom dokumente v zozname bibliografických odkazov, ktorý slúži na jeho presnú identifikáciu. Jeho štruktúru (výber identifikačných prvkov, ich formu a poradie) určuje štandard ISO 690 (2010), resp. STN ISO 690 (2012).
- **Zoznam bibliografických odkazov** je množina odkazov na citované dokumenty nachádzajúca sa na konci textu. Usporiadanie bibliografických odkazov v zozname bibliografických odkazov závisí od techniky citovania. Označujeme ho pomenovaním *Zoznam bibliografických odkazov*³, popr. iným ekvivalentom: *Použitá literatúra*, *Citovaná literatúra* a pod. Bibliografické odkazy vždy *zarovnávame vľavo* vzhľadom na zachovanie predpísaných medzier.

Text práce – citujúci text

...

Relatívne skoro po vynájdení kníhtlače sa tento spôsob výroby knihy dostáva aj do iných európskych krajín. Na území Slovenska sa s prvou tlačiarňou stretávame už koncom 15. storočia, hoci okolnosti jej pôsobenia sú ešte aj dnes predmetom mnohých otázok. „Presvedčivejšie dôkazy sa nám zachovali o produkcii tzv. kočujúcich tlačiarní v nasledujúcom storočí, i keď pôsobili len efemérne v Košiciach, Šintave, Komjaticiach, Plaveckom Podhradí a v Hlohovci“⁴

(Breza 1997, s. 9). —————> **citácia** } **citát**

Valach (1987) označuje tieto tlačiarne za malé prenosné a dosť primitívne a zdôrazňuje, že ich tlačári využívali na tlač kníh výlučne náboženského charakteru. }
Z analýzy chronológie produkcie týchto tlačiarní je evidentné, že mali iba krátkodobé trvanie a ich činnosť bola ukončená relatívne rýchlo vzhľadom na časté sťahovanie a prenasledovanie. }
—————> **parafráza**

Zoznam bibliografických odkazov

BREZA, Vojtech, 1997. *Tlačiarne na Slovensku: 1477-1996*. Bratislava: Univerzitná knižnica Bratislava. ISBN 80-85170-25-6. —————> **bibliografický odkaz**⁴

.....

VALACH, Július, 1987. *Staré tlačiarne a tlačári na Slovensku*. Martin: Matica slovenská. Teória a výskum. —————> **bibliografický odkaz**

Obrázok 1

Zobrazenie prvkov citovania v citujúcom texte

³Zoznam bibliografických odkazov tvorí povinnú a samostatnú kapitolu záverečnej práce.

⁴Citácie a bibliografické odkazy v príklade sú zostavené technikou 1. údaja a dátumu.

1.5 TVORBA BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Štandard ISO 690 (2010), resp. STN ISO 690 (2012) určuje:

1. **výber** prvkov bibliografického odkazu,
2. **formu** prvkov bibliografického odkazu,
3. **ich záväznosť a poradie.**

1.5.1 VÝBER PRVKOV A VŠEOBECNE PLATNÉ ZÁSADY PRE TVORBU BIBLIOGRAFICKÉHO ODKAZU

- ✓ Predpísané údaje pre bibliografický odkaz vyberáme z citovaného dokumentu, najčastejšie zo zdrojov, ktorými sú: titulný list, tiráž, prvá strana príspevku (článku), preliminária (prvé strany dokumentu), obsah a celý dokument.
- ✓ Akékoľvek *povinné* údaje získané z iného zdroja, popr. doplnky k nim sa uvádzajú v hranatých zátvorkách⁵.
- ✓ Pokiaľ sa niektoré predpísané povinné údaje nevyskytujú, vynechajú sa (napr. ISBN, ISSN, edícia, dátum aktualizácie a revízie, atď.).
- ✓ **Dátum vydania je povinný** aj v prípade, že sa v dokumente nenachádza.
- ✓ Nie je nutné zachovať písanie veľkých písmen (napr. pri názve dokumentu, len ak ide o vlastné podstatné mená alebo slová písané veľkými písmenami v súlade s pravidlami jazyka), ani interpunkciu použitú v citovanom dokumente.
- ✓ S výnimkou poznámok a doplnkov či opráv píšeme údaje tak, ako sa nachádzali v dokumente – **v jazyku citovaného dokumentu.**
- ✓ Jednotlivé skupiny údajov oddeľujeme **bodkou a medzerou.**
- ✓ Celý bibliografický odkaz **končí bodkou**; v prípade, že posledným údajom je adresa **webovej stránky**, bodku **nepoužívame.**
- ✓ Pri tvorbe bibliografických odkazov je dôležité zachovať predpísané poradie a formu údajov, interpunkciu aj medzery.
- ✓ V zozname bibliografických odkazov odkazy zarovnáваме **doľava** kvôli zachovaniu predpísaných medzier.
- ✓ V prípade citovania **príspevkov v monografii** používame pred označením zdroja „**In:**“; v prípade príspevkov *v seriáli* toto označenie *môžeme* vynechať.

⁵ Napr. môžeme ako doplnok uviesť preklad názvu: *Buchkultur in Deutschland im 18. Jahrhundert* [Knižná kultúra v Nemecku v 18. storočí].

1.5.2 FORMA PRVKOV BIBLIOGRAFICKÉHO ODKAZU

I. Primárna zodpovednosť

Primárnu zodpovednosť za vytvorenie citovaného dokumentu má spravidla autor. Jeho meno uvádzame v *invertovanom* slovoslede, pričom môžeme uviesť celé krstné meno alebo použiť len iniciály. Vynechávame tituly, údaje o pracovisku autora, ako aj úvodné formulácie označujúce autorstvo. Ak dokument nemá autora, použijeme na prvom mieste názov.

Ďalšie zásady:

- ✓ **priezviská** všetkých autorov sa uvádzajú verzálkami,
- ✓ **prvého autora** zaznamenáme v podobe: PRIEZVISKO, Meno; ostatných *môžeme* uviesť v priamom slovoslede, pričom pred údajom o poslednom autorovi norma zavádza používanie spojky „a“ a **priamy slovosled**: PLACHOVÁ, Beáta a Jana ORAVCOVÁ,
- ✓ v prípade **4 a viacerých autorov** môžeme uviesť všetkých autorov alebo len prvého s označením „et al.“, alebo „a iní“⁶: HUDÁK, Peter et al.,

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
Autor: prof. PhDr. Andrea Pavlásková, PhD.	PAVLÁSKOVÁ, Andrea alebo PAVLÁSKOVÁ, A.
Zuzana Jursová Peter Borčín Martin Weisenpacher	JURSOVÁ, Zuzana, BORČIN, Peter a Martin WEISENPACHER alebo JURSOVÁ, Zuzana, Peter BORČIN a Martin WEISENPACHER alebo JURSOVÁ, Z., BORČIN, P. a M. WEISENPACHER
Zuzana Jursová Peter Borčín Martin Weisenpacher Miroslava Fillová	JURSOVÁ, Zuzana et al.(odporúčame) alebo JURSOVÁ, Zuzana a iní alebo JURSOVÁ, Zuzana, BORČIN, Peter, WEISENPACHER, Martin a Miroslava FILLOVÁ alebo JURSOVÁ, Z., BORČIN, P., WEISENPACHER, M. a M. FILLOVÁ

⁶ Odporúčame preferovať medzinárodne zrozumiteľné označenie „et al.“.

II. Názvové údaje

Hlavný názov, názov zdrojového dokumentu (periodika) a podnázvy zapíšeme tak, ako sú uvedené v dokumente a zvýrazníme ich *kurzívou*. Ak uvádzame aj podnázov⁷, oddelíme ho od hlavného názvu *dvojbodkou a medzerou*. Dlhý názov je možné skrátiť a ako znak vypustenia použiť *tri bodky*⁸.

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
Dejiny Uhorska 17. storočie	<i>Dejiny Uhorska: 17. storočie</i>

III. *Označenie média

Označenie média používame len pre elektronické zdroje a neknižné dokumenty. Vyberieme jednu z nasledovných možností, popr. ich kombináciu:

[Braillovo písmo], [nástenná mapa], [kinofilm (35 mm)], [kotúč s počítačovou páskou], [filmový pás (35 mm)], [Blu-ray disk], [glóbus], [mikrofiš (48x)], [fotografia], [mikrofilmová cievka (negatív 16 mm)], [partitúra], [videokazeta (VHS PAL)], [CD], [DVD], [diapozitív (5,08 cm)], [zvuková platňa]⁹, [podcast]¹⁰, [rytina], [akvarel], [litografia], [online], [disk], [online databáza], [online časopis], [počítačový program], [elektronická pošta], [digitálny obraz], [film], [nemý film].

Pri zdrojoch na internete stačí uviesť všeobecné označenie média [online].

IV. Vydanie

V oblasti údajov o vydaní zapisujeme **s výnimkou prvého vydania** všetky ďalšie vydania dokumentu, ak sú v prameni uvedené. Uvádzame ich arabskými číslami v súlade s možnosťami skracovania týchto údajov tak, ako to predpisuje štandard STN ISO 832 (1998). Údaj o vydaní zapíšeme v jazyku dokumentu tak, ako bol uvedený.

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
1. vydanie	nezapíšeme
2. rozšírené vydanie	2. rozš. vyd.
3. Auflage	3. Aufl.

⁷ Podnázov je nepovinný.

⁸ Skrátiť názov možno len do tej miery, aby nestratil význam a bol dostatočný na identifikáciu citovaného dokumentu.

⁹ Zvuková platňa je „platňa z plastického alebo iného materiálu so záznamom zvuku. Podľa spôsobu záznamu sa rozlišujú platne analógové (napr. gramofónová platňa) a digitálne (napr. CD)“ (Celbová 2003-).

¹⁰ Podcast sú zvukové záznamy alebo videozáznamy, ktoré sú umiestnené na internet v podobe súborov (najčastejšie vo formáte mp3).

V. Sekundárna zodpovednosť¹¹

Sekundárnu zodpovednosť za vznik dokumentu majú spravidla osoby iné ako autor, napr. ilustrátori, lektori, vedeckí redaktori, atď. Tento údaj *nie je povinný*. Pokiaľ ho uvádzame, zapisujeme mená presne v takej podobe, ako sa vyskytovali na dokumente (t. zn. aj s označením funkcie, napr. fotografie, preklad a pod.). Norma odporúča použiť v prípade zápisu priezvisk verzálky a **priamy slovosled**.

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
Nemecko v premenách času Peter Bach 3. vyd. Preložila Anna Malá	BACH, Peter. <i>Nemecko v premenách času</i> . 3. vyd. Preložila Anna MALÁ.

VI. Vydavateľské údaje (miesto vydania, vydavateľ, dátum vydania)

Vydavateľské údaje pozostávajú z údajov o mieste vydania, vydavateľovi a dátume vydania dokumentu. Zapisujeme ich v podobe: **Miesto vydania: meno vydavateľa, dátum vydania**. Údaje uvádzame v *prvom páde v jazyku citovaného dokumentu*.

Ďalšie zásady:

- ✓ v prípade **viacerých miest vydania** a **vydavateľov** uvádzame len prvé miesto vydania a prvého vydavateľa,
- ✓ pokiaľ sa miesto vydania alebo vydavateľ v dokumente neuvádza, ale tento údaj je všeobecne známy, alebo je možné ho zistiť, môže byť tento údaj doplnený a uvedený v hranatých zátvorkách, inak sa vynecháva,
- ✓ dátum vydania zapíšeme *arabskými* číslicami,
- ✓ **dátum vydania** je **povinný** údaj a nemôžeme ho vynechať: v prípade neznámeho dátumu odvodíme rok vydania od textu dokumentu, popr. od iných prameňov a zapíšeme ho v *hranatých zátvorkách*, napr. [1998],
- ✓ pri viacväzkových dokumentoch uvedieme celé rozpätie vydávania, napr. 1956-1958,
- ✓ pokiaľ je známy len dátum copyrightu, zaznamená sa ako cop1999 alebo ©1999,
- ✓ v prípade, že nie je možné zistiť dátum vydania, ani ho odvodiť z textu dokumentu, používame označenie **[bez dátumu]**.

¹¹ Sekundárnu zodpovednosť slovenský preklad normy vôbec neuvádza, hoci v anglickej verzii sa vyskytuje. Keďže ide o *nepovinný* údaj, môže sa celý tento blok bibliografického odkazu vynechať.

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
Bratislava Ikar 2000	Bratislava: Ikar, 2000
K.G.Saur Verlag München London NewYork 1989	München: K.G.Saur Verlag, 1989
Prešov 2000	Prešov, 2000
Matica slovenská 2000	[Martin]: Matica slovenská, 2000 alebo Matica slovenská, 2000
Martin Matica slovenská	Martin: Matica slovenská, [bez dátumu]

VII. *Numerácia (číslovanie) a rozsah strán

Údaje používame len v prípade, že tvoríme odkaz na *príspevok* v monografii alebo seriáli. Pri príspevku v monografii (zborníku) pod **numeráciou** rozumieme označenie zväzku v prípade, že zborník je časťou viacväzkového súboru, napr. zv. 3:

zv. 3, s. 5-18

V prípade príspevku v časopise ide o číselné označenie seriálovej publikácie: o presné označenie ročníka a čísla periodika, v ktorom sa príspevok nachádza.

V prípade **inojazyčných** seriálov použijeme označenie v originálnom znení okrem údajov o rozsahu strán – **rozsah strán** píšeme vždy v jazyku citujúceho textu (nie originálu):

- a) vol. 6, iss. 5, s. 5-6
- b) Jg. 7, Nr. 5, s. 78-90

Číselné označenie je možné uviesť dvomi spôsobmi:

- a) roč. 7, č. 4, s. 10-20
- b) 7(4), 10-20

VIII. *Dátum aktualizácie a citovania

Používame len pri *elektronických online* zdrojoch. Zapišeme údaje o aktualizácii a revízii dokumentu, napr. Aktualizované v decembri 1987, pokiaľ je tieto možné v online zdroji zistiť. **Povinný** je údaj **o dátume citovania**, napr. [cit. 10. apríla 2001]. Je možné použiť formalizovanú aj konvenčnú podobu dátumu:

a) [cit. 10. marca 1999]

b) [cit. 1999-03-10]

IX. Údaje o edícii

V prípade, že zapisujeme aj edíciu¹², do ktorej dokument patrí a táto je v prameni uvedená, zapíšeme ju vo forme **Názov edície, označenie zväzku**. Zväzok označujeme v takom jazyku, ako bol v citovanom dokumente uvedený.

Údaj v citovanom dokumente	Údaj v bibliografickom odkaze
Kriminálne prípady zv. 8	Kriminálne prípady, zv. 8
Presse und Geschichte Bd. 5	Presse und Geschichte, Bd. 5

X. *Dostupnosť elektronických dokumentov

Ide o povinný údaj pri *elektronických online* zdrojoch. Používame frázu „Dostupné na:“, napr. Dostupné na: <http://www.fphil.uniba.sk>. Pokiaľ je údaj o dostupnosti posledným údajom bibliografického odkazu, bodku na konci nepoužívame. Hypertextové odkazy nepodčiarkujeme.

XI. Štandardné číslo

Štandardné čísla ISBN pre knihy a ISSN pre seriály uvádzame len vtedy, ak sa v dokumente nachádzajú a to v takej podobe, ako boli v dokumente uvedené. Zapisujeme aj označenie ISBN a ISSN, napr. ISBN 80-88982-57-X.

XII. Poznámky

Voliteľne môžeme do bibliografického odkazu zahrnúť aj poznámky. Je vhodné uviesť ich v prípade, ak sú niektoré údaje v odkaze nejednoznačné, popr. ak boli doplnené. Píšeme ich v jazyku textu *citujúceho* dokumentu. Medzi najčastejšie patrí poznámka a požiadavkách na systém v prípade elektronických zdrojov, napr. Požiadavky na systém: Internet Explorer 5.0 alebo vyššia verzia.

¹²Povinný údaj len v prípade, ak je žiaduce, aby jednotka bola identifikovaná ako súčasť edície.

1.5.3 ZÁVÄZNOSŤ A PORADIE PRVKOV V BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOCH A KONKRÉTNE PRÍKLADY

hrubo označené = povinné (záväzné) údaje, ostatné sú nepovinné,

* = údaje špecifické len pre určitý druh dokumentu,

≠ = bibliografický odkaz na tento druh dokumentu sa v ISO 690 (2010) neuvádza a je odvodený z doterajšej praxe, popr. z iných prameňov.

a) Tlačené knihy a podobné monografické publikácie

Primárna zodpovednosť. Názov: Podnázov. Vydanie. Sekundárna zodpovednosť. Miesto vydania: Názov vydavateľa, rok vydania. Názov edície, číslo edície. ISBN. *Lokácia¹³. Poznámky.

1 autor:

GÁLIK, Peter. *Murphyho zákony pro školáky*. Bratislava: Junior, 1994. ISBN 80-7146-202-0.

2-3 autori:

STRINDBERG, August, ŽITNÝ, Milan a Jozef SZABÓ. *Hra snov*. Bratislava: Lita, 1989.

4 a viacerí autori:

BERNÁTHOVÁ, Alžbeta et al. *Čítanka zo slovenskej literatúry pre 5. ročník základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským*. Bratislava: IMPRO, 1995. ISBN 80-85452-26-X.

stará tlač:

Tyrnauerischer Schreib-Kalender: auff das Jahr... M.DC.LXXXIII. Gedruckt zu Tyrnau: in der Academischen Druckerey durch Matthiam Srnensky, [1682]. V: Budapešť: MTAK. Signatúra R. 827.

b) Normy¹⁴ ≠

Označenie a číslo normy:rok zavedenia do platnosti, Názov.

STN ISO 471:1997, *Guma*.

STN ISO 3:1997, *Vybrané čísla – Postupnosti vybraných čísel*.

c) Legislatívne dokumenty¹⁵ ≠

Označenie a číslo LD/rok publikovania a skratka dokumentu Názov.

¹³ Povinný údaj len pre tie dokumenty, ktorých počet exemplárov je limitovaný a nie sú bežne dostupné – napr. pre staré tlače, archívne dokumenty. Podľa originálu normy sa používa výraz „V“, za ktorým nasleduje miesto umiestnenia dokumentu s názvom inštitúcie (archívu, knižnice, atď.), ktorá dokument vlastní a signatúra (popr. iné označenie) dokumentu. Napr. V: Bratislava: Lyceálna knižnica SAV. Signatúra V. teol. 6610, priv. 108.

¹⁴ Forma zápisu je odvodená zo zoznamu bibliografických odkazov štandardu ISO 690 (2010).

¹⁵ Forma zápisu je prebratá z návrhu Kimličku (2002).

Zákon č. 213/1992 Z. z. o spotrebných daniach s dôvodovou správou.

d) Kartografické, zvukové a grafické dokumenty, hudobniny, filmy a videozáznamy, mikrodokumenty, atď.

Primárna zodpovednosť. Názov: Podnázov [označenie média].*Mierka mapy. Vydanie. Sekundárna zodpovednosť. Miesto vydania: Názov vydavateľa, rok vydania. Názov edície, označenie edície. Štandardné číslo.

- kartografický dokument:

Európa [mapa]. 1:5000000. Bratislava: Mapa Slovakia Plus, [2005].

- film:

ČTVRTEK, Václav. *O loupežníku Rumcajsovi* [film na videokazete]. Praha: Supraphon, 1987.

- zvukový dokument:

Chorus Salvatoris. *Oslavujte Pána* [CD]. Bratislava: LUX, 2004.

- hudobnina:

SUCHOŇ, Eugen. *Nox et Solitudo* [partitúra]. Bratislava: Slovenský hudobný fond, 1971.

- grafický dokument:

ONDREJKA, Pavol. *Brezno* [fotografia]. Brezno: TIK, [bez dátumu].

e) Elektronické knihy, online monografické publikácie, webové sídla, počítačové programy

Primárna zodpovednosť. Názov: Podnázov [označenie média]. Vydanie. Sekundárna zodpovednosť. Miesto vydania: Názov vydavateľa, dátum vydania. Dátum aktualizácie/revízie [dátum citovania]. Názov edície, číslo zväzku. ISBN. Dostupnosť a prístup

Uniknihy.sk [online]. ©2013 [cit. 2015-09-25]. Dostupné na: <http://www.uniknihy.sk/>

CHUDÝ, A., LICHNEROVÁ, L. a J. ŠUŠOL. *Úvod do autorského práva* [online]. Bratislava: Stimul, 2011 [cit. 2015-09-09]. Dostupné na: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kkiv/Granty_a_projekty/Inwent/chudy_lichnerova_susol_-_uvod_do_autorskeho_prava.pdf

Online potravinová databáza [online databáza]. VÚP, ©2010 [cit. 2011-08-11]. Dostupné na: <http://www.pbd-online.sk/>

f) Časti webových sídiel (webové stránky)¹⁶

**Autor webového sídla. Názov webovej stránky. Názov webového sídla [označenie média].
Miesto vydania: Názov vydavateľa, dátum vydania [dátum citovania]. ISBN.
Dostupnosť a prístup webovej stránky**

Geografia Slovenska. *SlovakiaSite* [online]. Relytech, ©2015 [cit. 2015-09-23]. Dostupné na: <http://www.slovakiasite.com/sk/geografia.php>

g) Príspevky v tlačenej monografickej publikácii

Primárna zodpovednosť za príspevok. Názov príspevku. In: Hlavná zodpovednosť za zdrojový dokument. Názov zdrojového dokumentu: Podnázov. Vydanie. Sekundárna zodpovednosť za zdrojový dokument. Miesto vydania: Názov vydavateľa, rok vydania, Numerácia¹⁷, rozsah strán. Názov edície, číslo zväzku. ISBN.

TIBENSKÝ, Ján. Charakteristika kvantitatívneho a kvalitatívneho rastu pramennej bázy v dielach reprezentantov barokového slavizmu na Slovensku. In: *Aktuálne problémy dejín slavistiky*. Bratislava: Ústav historických vied SAV, 1986, s. 2-20.

h) Príspevky v tlačenej seriálovej publikácii

Primárna zodpovednosť za príspevok. Názov príspevku. Poznámky k príspevku. In¹⁸: Názov seriálu: Podnázov. Miesto vydania: vydavateľ¹⁹, dátum vydania, numerácia²⁰, rozsah strán. ISSN.

- a) HALVONÍK, Alexander. Pavol Rankov: V tesnej blízkosti. *Knižná revue*. 2004, **13**(25), 1. ISSN 1210-1982.
- b) HALVONÍK, Alexander. Pavol Rankov: V tesnej blízkosti. In: *Knižná revue*. 2004, roč. 13, č. 25, s. 1. ISSN 1210-1982²¹.

i) Príspevky v elektronickej monografickej publikácii, na webovom sídle

Primárna zodpovednosť za príspevok. Názov príspevku. In: Primárna zodpovednosť za zdrojový dokument²². Názov zdroja: Podnázov [označenie média]²³. Vydanie. Miesto

¹⁶ Pod **webových sídlom** rozumieme samostatný súbor webových stránok. **Webová stránka** je nesamostatná časť webového sídla, ktorá má autora *totožného* s autorom webového sídla. Pokiaľ sa na webovom sídle nachádza webová stránka, ktorá má autora *odlišného* od autora webového sídla, ide o PRÍSPEVOK na webovom sídle (napr. blog) – bližšie pozri schému a príklady *Príspevky v elektronickej monografickej publikácii, na webovom sídle*.

¹⁷ Použijeme len v prípade viacväzkového dokumentu, napr. Zv.1, na označenie zväzku zborníka, v ktorom sa príspevok nachádza.

¹⁸ Použitie „In:“ je pri príspevkoch v seriáli voliteľné.

¹⁹ Hoci v prílohe A štandardu ISO 690 (2010) sa **miesto vydania a vydavateľ** uvádzajú ako povinné údaje, nie sú uvedené ani v jednom z niekoľkých konkrétnych príkladov, ktoré norma na ilustráciu pravidiel ponúka. Odporúčame preto vynechanie týchto údajov.

²⁰ Pod **numeráciou seriálu** chápeme označenie ročníka a čísla seriálu.

²¹ Obe možnosti sú správne.

²² V prípade zborníkov uvádzame zostavovateľov, ktorých zapisujeme vo forme: SLÁDEČKOVÁ, Anna, zost.

²³ Pre označenie média vyberieme jeden z nasledovných výrazov: [online], [disk], [CD-ROM] alebo uvedieme bližšiu špecifikáciu: [online databáza], [online počítačový program], [elektronický mail], [digitálny obrázok], [audiosúbor], atď.

vydania: vydavateľ, Dátum vydania, Numerácia zdroja²⁴, rozsah strán²⁵. Dátum aktualizácie/revízie [dátum citovania]. Názov edície, číslo zväzku. ISBN. Dostupnosť a prístup

ANTOLÍKOVÁ, E. Komunitné aktivity knižníc alebo o projekte Komunitná knižnica. In: STASSELOVÁ, S. a J. KOPÁČIKOVÁ, zost. *INFOS 2013* [online]. Bratislava: Spolok slovenských knihovníkov, 2013, s. 6-11 [cit. 2014-01-15]. ISBN 978-80-89586-07-3. Dostupné na:
http://www.infolib.sk/files/Novy_portal_infolib_subory/janka_nemethyova/infos_2013/infos_2013_zbornik.pdf

j) Príspevky v elektronickom seriáli

Primárna zodpovednosť za príspevok. Názov príspevku: Podnázov. In²⁶: Názov seriálu: Podnázov [označenie média]. Miesto vydania: vydavateľ²⁷, Dátum vydania, numerácia²⁸, rozsah strán [dátum citovania]. ISSN. Dostupnosť a prístup

- a) TYROL, Anton. Školstvo, veda, kultúra. In: *Kapitula* [online]. Spišské biskupstvo, 2013, roč. 4, s. 8-9 [cit. 2014-01-14]. Dostupné na:
<http://www.rkbu.kapitula.sk/userfiles/file/kapitula-4-2013.pdf>
- b) TYROL, Anton. Školstvo, veda, kultúra. *Kapitula* [online]. Spišské biskupstvo, 2013, 4, 8-9 [cit. 2014-01-14]. Dostupné na: <http://www.rkbu.kapitula.sk/userfiles/file/kapitula-4-2013.pdf>²⁹

k) Sekundárne citovanie = citovanie cez sprostredkujúci zdroj [≠]³⁰

Hoci štandard ISO 690 (2010) sekundárne citovanie neuvádza, nakoľko by ho malo byť minimum, v praxi sa vyskytuje. Pre označenie sekundárneho (sprostredkujúceho) zdroja odporúčame použiť formuláciu „*cit. podľa*“ a nasledovnú schému:

Pôvodný zdroj cit podľa Odkaz na sprostredkujúci zdroj.

REPČÁK, Jozef. *Prehľad dejín knižnice na Slovensku*. Bratislava, 1984 cit podľa DANIEL, David P. Vydania náboženskej literatúry v Levoči v období neskorej reformácie (do roku 1650). In: *Kniha '97-'98*. Martin: Matica slovenská, 2000, s. 91-95. ISBN 80-7090-569-7.

²⁴ Uvedieme len v prípade, ak má publikácia viac zväzkov.

²⁵ V prípade online publikácií, ktoré nie sú stránkované, tento údaj vynecháme.

²⁶ Použitie „In:“ je pri príspevkoch v *seriáli* voliteľné.

²⁷ Na rozdiel od príspevkov v **tlačených** seriáloch sa v prípade príspevkov v **online** seriáloch **miesto vydania a vydavateľ** uvádza aj v príkladoch na s. 35 prílohy A. štandardu ISO 690 (2010).

²⁸ Zapišeme označenie ročníka a čísla.

²⁹ Obe možnosti zápisu sú správne.

³⁰ Schéma pre sekundárne citovanie odvodená z: *Jak správne citovat...* ([bez dátumu]).

1.6 TECHNIKY CITOVANIA A CITÁCIE

Techniky citovania

Štandard ISO 690 (2010) odporúča tri techniky/metódy citovania:

1. **techniku 1. údaj a dátumu (tzv. harvardský systém),**
2. **techniku číselných odkazov (tzv. numerický systém),**
3. **techniku priebežných poznámok.**

Všetky tri techniky sú *rovnocenné*, pričom platí zásada *používania len jednej techniky v celej záverečnej práci*. V prípade, že má vedná disciplína alebo vydavateľ vlastnú metódu citovania, nie je nutné dodržiavanie techník ISO 690 (2010). V oblasti písania záverečných prác však aj Vnútorný predpis č. 12/2013 o základných náležitostiach záverečných prác, rigorózných prác a habilitačných prác, kontrole ich originality, uchovávaní a sprístupňovaní na Univerzite Komenského v Bratislave „odporúča postupovať podľa ISO 690“ (Vnútorný 2013, s. 8). Metodické usmernenie č. 56/2011 (2011) odporúča pre záverečné práce techniku 1. údaj a dátumu.

1.6.1 TECHNIKA 1. ÚDAJA A DÁTUMU

Pri tejto technike sa v citácii používa 1. údaj (spravidla priezvisko autora či autorov, prípadne prvé významové slovo z názvu) a dátum vydania. **Dátum vydania sa v bibliografických odkazoch presúva z oblasti vydavateľských údajov za 1. údaje.** Formu citácií a bibliografických odkazov prezentuje nasledujúci obrázok:

Text práce – citujúci text

...

Relatívne skoro po vynájdení kníhtlače sa tento spôsob výroby knihy dostáva aj do iných európskych krajín. Na území Slovenska sa s prvou tlačiarňou stretávame už koncom 15. storočia, hoci okolnosti jej pôsobenia sú ešte aj dnes predmetom mnohých otázok. „Presvedčivejšie dôkazy sa nám zachovali o produkcii tzv. kočujúcich tlačiarní v nasledujúcom storočí, i keď pôsobili len efemérne v Košiciach, Šintave, Komjaticiach, Plaveckom Podhradí a v Hlohovci“ (Brezá 1997, s. 9). —————→ **citácia**

Valach (1987) označuje tieto tlačiarne za malé prenosné a dosť primitívne a zdôrazňuje, že ich tlačiari využívali na tlač kníh výlučne náboženského charakteru. Z analýzy chronológie produkcie týchto tlačiarní je evidentné, že mali iba krátkodobé trvanie a ich činnosť bola ukončená relatívne rýchlo vzhľadom na časté sťahovanie a prenasledovanie.

—————→ **citácia**

citát

parafráza

citácia

Zoznam bibliografických odkazov

BREZA, Vojtech, 1997. *Tlačiarne na Slovensku: 1477-1996*. Bratislava: Univerzitná knižnica Bratislava. ISBN 80-85170-25-6.

.....

VALACH, Július, 1987. *Staré tlačiarne a tlačiari na Slovensku*. Martin: Matica slovenská. Teória a výskum.

Obrázok 2

Prvky citovania pri použití techniky 1. údaj a dátumu

Pre citácie pri technike 1. údaj a dátumu platia tieto zásady:

- ✓ Citácia sa uvádza v okrúhlych zátvorkách.
- ✓ V zátvorkách uvedieme:
pri parafrázach: priezvisko autora (**nie verzálkami**) a rok vydania, napr. (**Novák 2000**),
pri citátoch: priezvisko autora, rok vydania a číslo citovanej strany, napr. (**Novák 2000, s. 87**).
- ✓ Pokiaľ je priezvisko autora uvedené v texte tesne pred citáciou, nemusí sa v citácii zopakovať, napr. Borčín (1997, s. 68) sa domnieva, že „...“
- ✓ V prípade viacerých diel toho istého autora s rovnakým rokom vydania používame nasledujúce riešenie: 1995, 1995a, 1995b..., napr. (Fillová 1995b).
- ✓ **Číslo citovanej strany** v prípade citátov píšeme v citáciách³¹ v jazyku citujúceho dokumentu, čiže v slovenčine, vždy ako s., aj pokiaľ citujeme z inojazyčného dokumentu, napr. (Altmann 2007, s. 6).

Citácia môže mať nasledujúce formy:

Forma citácie všeobecne	Príklad
<ul style="list-style-type: none">• (Priezvisko autora rok vydania) – v prípade parafráz	(Brezovič 1995) (Brezovič 1995a)
<ul style="list-style-type: none">• (Priezvisko autora rok vydania, číslo citovanej strany) – v prípade citátov	(Polák 1999, s. 7)
V prípade, ak dokument nemá autora , uvedieme v citácii: (1. významové slovo z názvu rok) – v prípade parafráz (1. významové slovo z názvu rok, číslo citovanej strany) – v prípade citátov	(<i>Dejiny</i> 1999) (<i>Dejiny</i> 1999, s. 67)
(Priezvisko autora rok vydania; Priezvisko autora rok vydania) – v prípade, že citujeme dve diela dvoch (a aj viacerých) autorov	(Valko 1999; Smolíková 2001)

³¹ Čísla citovaných strán doplníme v prípade citátov len do citácie, nikdy nie do bibliografických odkazov.

naraz	
(Priezvisko 1. autora a Priezvisko 2. autora rok) – v prípade, že 1 dokument má dvoch autorov	(Novák a Valko 1999)
(Priezvisko autora et al. rok vydania) – ak má dielo viacerých autorov ako troch	(Polák et al. 1999)
(Priezvisko pôvodného autora rok vydania cit. podľa Priezvisko sekundárneho autora rok) – v prípade, ak citujeme sekundárne	(Valko 1999 cit. podľa Peters 2000)
(Priezvisko autora [rok]) – v prípade, ak je dátum vydania neznámy, prípadne doplnený z iného zdroja	(Peters [bez dátumu]) (Wojčák [1995])

Obrázok 3

Formy citácie pri technike 1. údaj a dátumu

Pre zoznam bibliografických odkazov platia tieto pravidlá:

- ✓ Bibliografické odkazy sú usporiadané *abecedne* podľa 1. údaj (autor, popr. názov).
- ✓ Abecedné usporiadanie sa riadi týmito zásadami:

a) *ako prvé sa uvedú vlastné práce autora pred všetkými ostatnými, ktoré autor cituje, napr.:*

LICHNEROVÁ, L., 2012. Knižné oznámenia 15. storočia ako nástroj komunikačnej politiky: 1. časť (vydavateľské knižné oznámenia). In: PORIEZOVÁ, M., zost. *Studia Bibliographica Posoniensia*. Bratislava: Univerzitná knižnica, s. 23-41. ISBN 978-80-89303-35-9.

BORSA, G., 1961. Eine gedruckte Venediger Buchführeranzeige um das Jahr 1476. *Gutenberg-Jahrbuch*. 1961, **36**, 43-48.

CORSTEN, S., 1974. „Johann von Köln“. *Neue Deutsche Biographie* [online]. Bayerische Staatsbibliothek, **10**, 558 [cit. 2013-02-14]. Dostupné na: <http://www.deutsche-biographie.de/pnd129032921.html>

b) *odkazy s jedným autorom majú prednosť pred uvádzaním odkazov, kde je tento autor spoluautorom, pokiaľ začínajú rovnakým 1. údajom:*

ŠUŠOL, J., 1999. Autorské právo a internet – autori versus používatelia?. In: *Internet v riadení a obchode firmy*. Bratislava: EL&T, s. 99-104. ISBN 80-88812-11-9.

ŠUŠOL, J., CHUDÝ, A. a L. LICHNEROVÁ, 2011. *Úvod do autorského práva pre informačné štúdiá* [online]. Bratislava: Stimul [cit. 2012-09-15]. ISBN 978-80-8127-029-1. Dostupné na: http://stella.uniba.sk/texty/CHLS_pravo.pdf

c) *viaceré bibliografické odkazy toho istého autora majú byť usporiadané chronologicky od najstaršieho vydania po najnovšie,*

d) odkazy s viacnásobným autorstvom, ktoré majú rovnakého prvého autora, sa tiež radia chronologicky.

- ✓ Za 1. údajom (o primárnej zodpovednosti alebo za názvovými údajmi) nasleduje **po čiarku** dátum vydania.
- ✓ **Dátum vydania** sa pri tejto metóde **z oblasti vydavateľských údajov vynecháva s výnimkou príspevkov v seriáloch**, pokiaľ je dátum vydania bližšie špecifikovaný:

ŠMIRALA, J., 1978. Renesancia päťtisícročnej akupunktúry. *Zdravie*. Január 1978, **34**(5), 10-13.

- ✓ V bibliografickom odkaze **na normy a zákony** ponechávame rok ako súčasť číselného označenia:

STN ISO 214:1998, *Dokumentácia – Abstrakty (referáty) pre publikácie a dokumentáciu*.

Formu a usporiadanie bibliografických odkazov pri technike 1. údaj a dátumu znázorňuje nasledujúci obrázok:

ARNDT, J., 2013. *Herrschaftskontrolle durch Öffentlichkeit*. Göttingen. ISBN 978-3-525-10108-7. Dostupné tiež ako Google Book.

Buchführer, ©2000-2014. *Universal-Lexikon* [online]. Academic [cit. 2015-01-14]. Dostupné na: http://universal_lexikon.deacademic.com/17585/Buchf%C3%BChrer

DORTMUND, A., 2001. *Römisches Buchwesen um die Zeitenwende*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag. ISBN 978-3447043878.

GEIGER, L., 1875. *Johann Reuchlins Briefwechsel*. Litterarischer Verein in Stuttgart. Dostupné tiež na: <https://archive.org/stream/johannreuchlins01reucgoog#page/n9/mode/2up>

Gesamtkatalog der Wiegendrucke [online], [bez dátumu]. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin [cit. 2015-01-15]. Dostupné na: <http://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de/>

HÁLOVÁ, M., 2012. Veřejné knihovny antické Římské říše. *Duha* [online]. **26**(1) [cit. 2014-11-26]. ISSN 1804-4255. Dostupné na: <http://duha.mzk.cz/clanky/verejne-knihovny-anticke-rimske-riše>

HILL, Ch. E. a M. J. KRUGER, eds., 2012. *The Early Text of the New Testament*. Oxford: Oxford University Press. Dostupné tiež ako Google Book.

Incunabula Short-Title Catalogue (ISTC) [online databáza], [bez dátumu]. The British Library Board [cit. 2015-01-02]. Dostupné na: <http://www.bl.uk/catalogues/istc/>

LANDAU, D. a P. PARSHALL, 1994. *The Renaissance Print, 1470 -1550*. New Haven: Yale University Press. ISBN 9780300057393.

Primary Sources on Copyright (1450-1900) [online], [bez dátumu]. Cambridge: University of Cambridge [cit. 2015-05-015]. Dostupné na: <http://copyrighthistory.org>

UMBREIT, A.E., 1840. *Ueber die Eigenhaendigkeit der Malerformschnitte*. Leipzig. Dostupné tiež ako Google Book.

VOIT, P., 2007. *Encyklopedie knihy*. Praha: Libri. ISBN 80-7277-312-7.

Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií).

Obrázok 4

Zoznam bibliografických odkazov pri použití techniky 1. údaj a dátumu

1.6.2 TECHNIKA ČÍSELNÝCH ODKAZOV

Technika číselných odkazov umožňuje identifikovať citované dokumenty na základe priradenia vlastného poradového čísla ku každému citovanému titulu. *Poradové číslo pre jeden titul je vždy rovnaké* a premietne sa do formy citácie, ako aj do štruktúry zoznamu bibliografických odkazov.

Text a citácia

Text práce – citujúci text

...

Relatívne skoro po vynájdení kníhtlače sa tento spôsob výroby knihy dostáva aj do iných európskych krajín. „Presvedčivejšie dôkazy sa nám zachovali o produkcii tzv. kočujúcich tlačiarní v nasledujúcom storočí, i keď pôsobili len efemérne v Košiciach, Šintave, Komjaticiach, Plaveckom Podhradí a v Hlohovci“ (1 s. 9). Valach (4) označuje tieto tlačiarnie za malé prenosné a zdôrazňuje, že ich tlačiari využívali na tlač kníh výlučne náboženského charakteru.

alebo:

Relatívne skoro po vynájdení kníhtlače sa tento spôsob výroby knihy dostáva aj do iných európskych krajín. „Presvedčivejšie dôkazy sa nám zachovali o produkcii tzv. kočujúcich tlačiarní v nasledujúcom storočí, i keď pôsobili len efemérne v Košiciach, Šintave, Komjaticiach, Plaveckom Podhradí a v Hlohovci“ [1 s. 9]. Valach [4] označuje tieto tlačiarnie za malé prenosné a zdôrazňuje, že ich tlačiari využívali na tlač kníh výlučne náboženského charakteru.

alebo:

Relatívne skoro po vynájdení kníhtlače sa tento spôsob výroby knihy dostáva aj do iných európskych krajín. „Presvedčivejšie dôkazy sa nám zachovali o produkcii tzv. kočujúcich tlačiarní v nasledujúcom storočí, i keď pôsobili len efemérne v Košiciach, Šintave, Komjaticiach, Plaveckom Podhradí a v Hlohovci“^{1 s. 9}. Valach⁴ označuje tieto tlačiarnie za malé prenosné a zdôrazňuje, že ich tlačiari využívali na tlač kníh výlučne náboženského

charakteru.

Zoznam bibliografických odkazov

1. BREZA, Vojtech. *Tlačiarne na Slovensku: 1477-1996*. Bratislava: Univerzitná knižnica Bratislava, 1997. ISBN 80-85170-25-6.

.....

4. VALACH, Július. *Staré tlačiarne a tlačiarne na Slovensku*. Martin: Matica slovenská, 1987. Teória a výskum.

Obrázok 5

Prvky citovania pri použití techniky číselných odkazov

Pre citácie pri technike číselných odkazov platia nasledovné zásady:

- ✓ Citácia má formu poradového čísla, ktoré vyjadruje, **koľký** v celkovom poradí bol dokument citovaný prvýkrát a obsahuje po medzere aj **číslo strany**, ak ide o *citát*.
- ✓ Poradové číslo (citácia) je buď:

- a) v **okrúhlych** zátvorkách: (2),
- b) v **hranatých** zátvorkách: [2],
- c) ako súčasť **horného indexu**².

- ✓ Všetky citácie toho istého dokumentu majú *rovnaké poradové číslo*.

Bibliografické odkazy nie sú v zozname **usporiadané** abecedne, ale **podľa poradových čísel**; odkazy sú odsadené. Dátum vydania ostáva na pôvodnom mieste – v oblasti vydateľských údajov. Presnejšiu štruktúru demonštruje nasledujúci obrázok:

1. DORTMUND, A. *Römisches Buchwesen um die Zeitenwende*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2001. ISBN 978-3447043878.
2. VOIT, P. *Encyklopedie knihy*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-312-7.
3. ARNDT, J. *Herrschaftskontrolle durch Öffentlichkeit*. Göttingen, 2013. ISBN 978-3-525-10108-7. Dostupné tiež ako Google Book.
4. LANDAU, D. a P. PARSHALL. *The Renaissance Print, 1470 -1550*. New Haven: Yale University Press, 1994. ISBN 9780300057393.
5. *Gesamtkatalog der Wiegendrucke* [online]. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin, [bez dátumu] [cit. 2015-01-15]. Dostupné na: <http://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de/>

6. HÁLOVÁ, M. Veřejné knihovny antické Římské říše. *Duha* [online]. 2012, 26(1) [cit. 2014-11-26]. ISSN 1804-4255. Dostupné na: <http://duha.mzk.cz/clanky/verejne-knihovny-anticke-rimske-rise>
7. GEIGER, L. *Johann Reuchlins Briefwechsel*. Litterarischer Verein in Stuttgart, 1875. Dostupné tiež na: <https://archive.org/stream/johannreuchlins01reucgoog#page/n9/mode/2up>
8. HILL, Ch. E. a M. J. KRUGER, eds. *The Early Text of the New Testament*. Oxford: Oxford University Press, 2012. Dostupné tiež ako Google Book.
9. *Primary Sources on Copyright (1450-1900)* [online]. Cambridge: University of Cambridge, [bez dátumu] [cit. 2015-05-015]. Dostupné na: <http://copyrighthistory.org>
10. UMBREIT, A.E. *Ueber die Eigenhaendigkeit der Malerformschnitte*. Leipzig, 1840. Dostupné tiež ako Google Book.
11. *Incunabula Short-Title Catalogue (ISTC)* [online databáza]. The British Library Board, [bez dátumu] [cit. 2015-01-02]. Dostupné na: <http://www.bl.uk/catalogues/istc/>
12. Buchführer. *Universal-Lexikon* [online]. Academic, ©2000-2014 [cit. 2015-01-14]. Dostupné na: http://universal_lexikon.deacademic.com/17585/Buchf%C3%BChrer
13. *Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií)*.

Obrázok 6

Zoznam bibliografických odkazov pri použití techniky číselných odkazov

1.6.3 TECHNIKA PRIEBEŽNÝCH POZNÁMOK

Pri technike priebežných poznámok dostáva každá citácia dokumentu poradové číslo priebežne. Na rozdiel od techniky číselných údajov má citácia toho istého dokumentu vždy iné poradové číslo.

Text a citácia

Text práce – citujúci text

...

Relatívne skoro po vynájdení kníhtlače sa tento spôsob výroby knihy dostáva aj do iných európskych krajín. „Presvedčivejšie dôkazy sa nám zachovali o produkcii tzv. kočujúcich tlačiarní v nasledujúcom storočí, i keď pôsobili len efemérne v Košiciach, Šintave, Komjaticiach, Plaveckom Podhradí a v Hlohovci“¹. Valach² označuje tieto tlačiarne za malé prenosné a zdôrazňuje, že ich tlačiarne využívali na tlač kníh výlučne náboženského charakteru. Breza³ ďalej uvádza, že: „.....“

Bibliografické odkazy v poznámke pod čiarou

¹ BREZA, Vojtech. *Tlačiarne na Slovensku: 1477-1996*. Bratislava: Univerzitná knižnica Bratislava, 1997. ISBN 80-85170-25-6, s. 9.

² VALACH, Július. *Staré tlačiarne a tlačiarri na Slovensku*. Martin: Matica slovenská, 1987. Teória a výskum.

³ BREZA, ref. 1, s. 12.

Obrázok 7

Prvky citovania pri použití techniky priebežných poznámok

Pre citácie platia tieto pravidlá:

- ✓ Citácie vyjadrujú priebežné poradové číslo, v akom sa vyskytujú v texte. Majú formu:
 - **horného indexu**³²,
 - **okrúhlych zátvoriek**,
 - **hrnatých zátvoriek**.
- ✓ Každá ďalšia citácia **toho istého** dokumentu má **iné poradové číslo** – čísluje sa priebežne.

Bibliografické odkazy sú umiestnené v **poznámkach pod čiarou** s uvedením príslušného poradového čísla citácie:

- ✓ Ak je dokument citovaný prvýkrát, v poznámke sa uvedie **celý bibliografický odkaz** (žiadne úpravy nie sú potrebné). V prípade *citátov* sa po čiarku uvedie číslo citovanej strany.
- ✓ Každá *ďalšia citácia toho istého dokumentu* má v poznámke buď celý odkaz, alebo len skrátenú formu³³ odkazu v podobe: PRIEZVISKO, **ref.** číslo poznámky, v ktorej je celý bibliografický odkaz na citovaný dokument. **Do poznámky sa doplňuje po čiarku číslo citovanej strany (ak ide o citát).**
- ✓ Vzhľadom na to, že v poznámkach sa uvádzajú celé bibliografické odkazy, nie je nutné vytvárať *samostatný* zoznam bibliografických odkazov. Avšak pokiaľ si uvedenie zoznamu vyžaduje typ práce alebo vydavateľ, môže sa uviesť. Vnútorný predpis UK o záverečných prácach (*Vnútorný* 2013) predpisuje **Zoznam bibliografických odkazov** ako samostatnú a *povinnú* časť záverečnej práce; podobne aj z hľadiska evidencie publikačnej činnosti je prehľadnejšie, pokiaľ sú citované zdroje uvedené prehľadne a na jednom mieste. V takých prípadoch sú odkazy v zozname usporiadané abecedne. **Na**

³²Najčastejšie sa využíva táto forma.

³³Odporúčame skrátenú formu.

rozdiel od techniky 1. údaj a dátumu sa za 1. údaj nevkladá dátum vydania, ale ostáva na pôvodnom mieste v oblasti vydavateľských údajov:

ARNDT, J. *Herrschaftskontrolle durch Öffentlichkeit*. Göttingen, 2013. ISBN 978-3-525-10108-7. Dostupné tiež ako Google Book.

Buchführer. *Universal-Lexikon* [online]. Academic, ©2000-2014 [cit. 2015-01-14]. Dostupné na: http://universal_lexikon.deacademic.com/17585/Buchf%C3%BChrer

DORTMUND, A. *Römisches Buchwesen um die Zeitenwende*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2001. ISBN 978-3447043878.

GEIGER, L. *Johann Reuchlins Briefwechsel*. Litterarischer Verein in Stuttgart, 1875. Dostupné tiež na: <https://archive.org/stream/johannreuchlins01reucgoog#page/n9/mode/2up>

Gesamtkatalog der Wiegendrucke [online]. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin, [bez dátumu] [cit. 2015-01-15]. Dostupné na: <http://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de/>

HÁLOVÁ, M. Veřejné knihovny antické Římské říše. *Duha* [online]. 2012, 26(1) [cit. 2014-11-26]. ISSN 1804-4255. Dostupné na: <http://duha.mzk.cz/clanky/verejne-knihovny-anticke-rimske-rise>

HILL, Ch. E. a M. J. KRUGER, eds. *The Early Text of the New Testament*. Oxford: Oxford University Press, 2012. Dostupné tiež ako Google Book.

Incunabula Short-Title Catalogue (ISTC) [online databáza]. The British Library Board, [bez dátumu] [cit. 2015-01-02]. Dostupné na: <http://www.bl.uk/catalogues/istc/>

LANDAU, D. a P. PARSHALL. *The Renaissance Print, 1470 -1550*. New Haven: Yale University Press, 1994. ISBN 9780300057393.

Primary Sources on Copyright (1450-1900) [online]. Cambridge: University of Cambridge, [bez dátumu] [cit. 2015-05-015]. Dostupné na: <http://copyrighthistory.org>

UMBREIT, A.E. *Ueber die Eigenhaendigkeit der Malerformschnitte*. Leipzig, 1840. Dostupné tiež ako Google Book.

VOIT, P. *Encyklopedie knihy*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-312-7.

Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií).

Obrázok 8

Zoznam bibliografických odkazov pri použití techniky priebežných poznámok

PRAKTICKÉ ÚLOHY

1. Ktorá forma citácie pri technike 1. údaj a dátumu je správna?

- a) (Peters 1999),
- b) (Peters, 1999).

2. Ktorá forma citácie citátu pri technike 1. údaj a dátumu je správna?

- a) (Novotný 1999, s. 5),
- b) (Novotný, 1999, s. 5).

3. Ktorý údaj je v bibliografickom odkaze pri technike 1. údaj a dátumu chybný?

KIMLIČKA, Štefan, 2002. *Ako citovať a vytvárať zoznamy bibliografických odkazov podľa noriem ISO 690 pre „klasické“ aj elektronické zdroje*. Bratislava: Stimul, 2002. ISBN 80-88982-57-X.

4. Ako zapíšeme v citácii pri technike 1. údaj a dátumu dvoch autorov toho istého diela?

- a) (Chorvát, Marenčin 1999),
- b) (Chorvát a Marenčin 1999).

5. Ako zapíšeme v citácii pri technike 1. údaj a dátumu dvoch autorov dvoch odlišných diel?

- a) (Bernáth 2001; Pavlovič 2007),
- b) (Bernáth 2001 a Pavlovič 2007).

6. Ako zapíšeme v citácii pri technike 1. údaj a dátumu 4 nasledovných autorov: Kimlička, Valenta, Novák, Polák?

- a) (Kimlička, et al.),
- b) (Kimlička et al.),
- c) (KIMLIČKA et al.).

7. Ako zapíšeme v bibliografickom odkaze neznámy dátum vydania?

- a) [bez dátumu],
- b) [dátum neznámy].

8. Ktorá forma ďalšej citácie parafrázy toho istého dokumentu pri technike príbežných poznámok je správna?

- a) ⁶MEDUN, ref. 2.
- b) ⁶Medun, ref. 2.
- c) ⁶Medun, ref. 2

9. Ktoré údaje o primárnej zodpovednosti sú zapísané správne?

- a) PETERSKÝ, A., MANO, P., VESELÝ, R.
- b) PETERSKÝ, A., MANO, P. a R. VESELÝ
- c) PETERSKÝ, A. et al.

10. Ktorý dátum citovania je zapísaný správne?

- a) [cit. 10. marca 2015],
- b) [cit. 2015-03-10].

11. Ako označíme druh dokumentu pri tlačených zborníkoch?

- a) [zborník],
- b) označenie pri klasických tlačených dokumentoch nepoužívame.

12. Nájdite chybu v interpunkcii údajov bibliografického odkazu (chyba je 1):

HAUKE, M.K. *Buchwerbung in Deutschland im 17. und 18. Jahrhundert* [online]. Nürnberg, 1999 [cit. 2012-12-13]. Dostupné na: <http://www.opus.ub.uni-erlangen.de/opus/volltexte/2005/130/pdf/Diss%20Gesamt.pdf>.

13. Aké číslo bude mať v citácii pri technike číselných údajov dokument, ktorý citujeme už tretíkrát?

- a) číslo 3,
- b) také isté, ako v prípade 1. citácie.

14. Ktorý bibliografický odkaz na normu v prípade použitia techniky 1. údaj a dátumu je správny?

- a) ISO 690 (1987), *Documentation – Bibliographic references – Content, form and structure.*
- b) ISO 690, 1987, *Documentation – Bibliographic references – Content, form and structure.*
- c) ISO 690:1987, *Documentation – Bibliographic references – Content, form and structure.*

15. Ktorý zápis dátumu vydania, numerácie seriálu a rozsahu príspevku je zapísaný správne?

- a) 2005, roč. 10, č. 5, s. 9-19,
- b) 2005, **10**(5), 9-19.

16. Vyznačte v nasledovnom texte citát, citáciu a parafrázu:

Nedostatok bol v počte slovenských pedagógov, preto sem boli povolávaní českí učitelia (Matula 1998). Význam slovenských učebníc pre rozvoj slovenského školstva vyjadriilo aj Ministerstvo školstva a národnej osvety (MŠaNO) oznamom z roku 1919: „*Věci nad jiné důležitou je opatřiti slovenské školy slovenskými knihami. Do jejich žákovských i učitelských knižnic, přecpaných maďarskými knihami v nádherných vazbách, musí co nejdříve přijíti vybrané knihy slovenské. Učitel Čech, podobně jako učitel Slovák musí poznati slovenskou literaturu, má-li se přiblížiti duši slovenského dítěte. A slovenské dítě jedine slovenskou četbou v duchu národním může se utvrditi v národním vědomí*“ (Bojková 2012, s. 35).

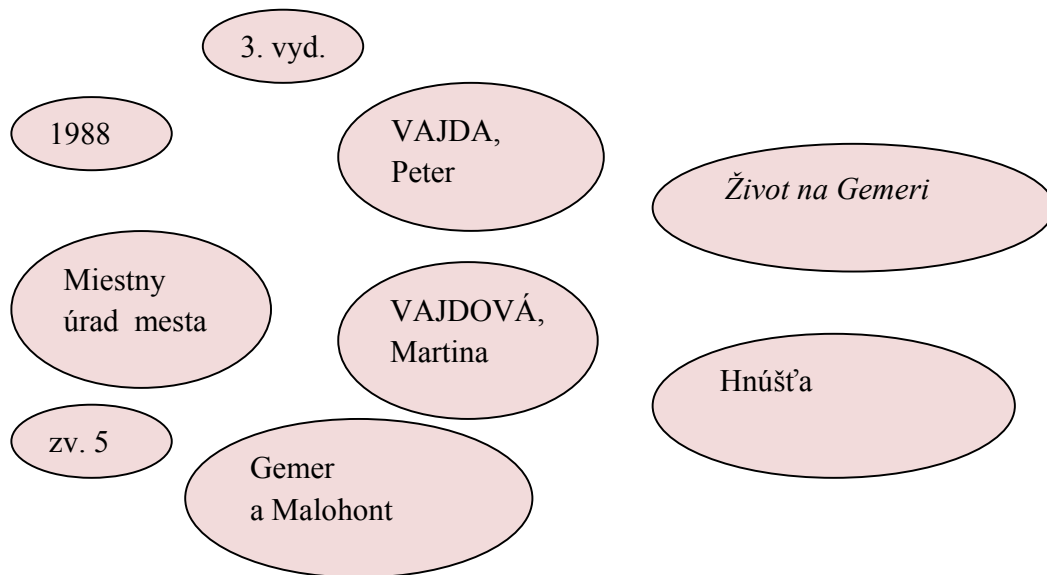
17. Určte, ktorý druh dokumentu bol citovaný:

BOJKOVÁ, A. Primárne problémy transformácie stredných a odborných škôl na Slovensku po roku 1918 s dôrazom na školstvo v Košiciach. *Človek a spoločnosť* [online]. Košice: Spoločenskovedný ústav SAV, 2012, **15**(2) [cit. 2014-10-20]. ISSN 1335-3608. Dostupné na: <http://www.saske.sk/cas/zoznam-rocnikov/2012/2/5976/>

18. Ktorý z výrokov je správny?

- a) Pokiaľ je autor citátu neznámy, nemusíme citovať.
- b) Keď parafrázujeme, nemusíme citovať.
- c) Pokiaľ nepoznáme dátum vydania dokumentu, vynecháme ho.
- d) Citát citujeme vždy v jazyku originálu.
- e) Všeobecne známe fakty citovať nemusíme, ale môžeme.

19. Z nasledovných bibliografických údajov zostavte bibliografický odkaz s použitím techniky 1. údaj a dátumu (s príslušnou interpunkciou):

2 FORMÁLNA ÚPRAVA A NÁSLEDNOSŤ ČASTÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Hoci vnútorné predpisy univerzít na Slovensku obsahujú z hľadiska formálnej úpravy záverečných prác vlastné špecifiká, snažia sa rešpektovať odporúčania noriem, ktoré unifikujú pravidlá ich formálnej podoby týkajúce sa číslovania kapitol, ilustrácií, písma alebo celkovej úpravy, ako napr.:

- STN ISO 2145:1997, *Dokumentácia – Číslovanie oddielov a pododdielov písaných dokumentov*,
- STN 01 6910:2011, *Pravidlá písania a úpravy písomností*.

2.1 NÁSLEDNOSŤ ČASTÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Aktuálne platný Vnútorný predpis UK č. 12/2013 (*Vnútorný 2013*) vychádzajúci zo spomínaných noriem rozdeľuje štruktúru záverečnej práce pomyselne na:

- a) úvodnú časť,
- b) hlavnú textovú časť,
- c) prílohy a ďalšie doplnkové materiály (nepovinné).

Úvodná časť obsahuje (poradie je záväzné):

- a) obal,
- b) titulný list,
- c) zadanie (ak je školské dielo písané v inom ako štátnom jazyku, uvedie sa zadanie aj v štátnom jazyku)³⁴,
- d) pokračovanie (nepovinné) – súčasť predhovoru,
- e) abstrakt v štátnom jazyku (ak je školské dielo písané v inom ako štátnom jazyku, abstrakt v štátnom jazyku je povinnou súčasťou školského diela),
- f) abstrakt v anglickom, resp. inom cudzom jazyku,
- g) predhovor,
- h) obsah,
- i) zoznam ilustrácií a zoznam tabuliek (nepovinné),
- j) zoznam skratiek a značiek (nepovinné),
- k) slovník (nepovinné).

³⁴Zadanie vkladá školiteľ do Akademického informačného systému AIS a je štandardizované – študent ho nemôže upravovať. V elektronickej verzii práce musí zadanie ostať bez podpisov; v tlačenej s podpismi školiteľa a študenta.

Hlavná textová časť obsahuje:

- a) úvod,
- b) jadro (členené podľa typu práce),
- c) záver,
- d) zoznam bibliografických odkazov.

Prílohy a ďalšie doplnkové materiály nie sú povinnou súčasťou práce. Môžu obsahovať:

- a) prílohy,
- b) životopis autora,
- c) publikačnú činnosť autora, atď.

2.2 ROZSAH ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Zásady všeobecnej formálnej úpravy bakalárskej a diplomovej práce rešpektujú vyššie uvedené medzinárodne platné štandardy, hoci niektoré vnútorné predpisy determinujú vlastné kritériá (najmä na rozsah práce, číslovanie strán a kapitol). Predpísaný rozsah záverečnej práce závisí od typu vysokej školy, pričom je bežnou praxou, že technicky orientované študijné odbory majú stanovený nižší rozsah prác, ako je to napr. pri humanitných odboroch. Vnútorný predpis Univerzity Komenského (*Vnútorný* 2013) stanovuje rozsah **bakalárskej práce** na minimálne **30 až 40** normostrán (54 000 až 72 000 znakov vrátane medzier) a **diplomovej práce** na **50 až 70** normostrán (90 000 až 126 000 znakov), pričom primeranosť posudzuje školiteľ práce vzhľadom na jej obsahové zameranie v súlade so zadaním záverečnej práce a znením Študijného poriadku (*Vnútorný* 2015), ktorý hovorí, že „bakalárskou a diplomovou prácou má študent preukázať schopnosť *tvorivo* pracovať v študijnom odbore, v ktorom absolvoval študijný program.“

2.3 VŠEOBECNE PLATNÁ FORMÁLNA ÚPRAVA ZÁVEREČNEJ PRÁCE

2.3.1 PÍSMO

V záverečnej práci štandardne používame:

- písmo **Times New Roman, Arial**
- vo veľkosti **12** bodov,
- pri riadkovaní **1,5**,
- vo formáte **A4**,

- biely papier,
- jednostranne potlačený,
- čiernobiely, resp. farebnú tlač,
- okraje: 2,5 cm; ľavý 3,5 cm kvôli zviazaniu práce.

Podľa normy STN 01 6910 (*Pravidlá* 1999) môžeme použiť rôzne spôsoby zvýraznenia písma, napr.:

podčiarknutie,
centrovanie,
r i e d e n é p í s m o,
VERZÁLKY,
„úvodzovky“,
tučné písmo,
kurzívu,
inú veľkosť,
iný druh písma,

pričom interpunkčné znamienka pripojené k textu sa zvýrazňujú rovnakým spôsobom.

2.3.2 ČÍSLOVANIE KAPITOL A STRÁN, ÚPRAVA ODSEKOV

Text práce členíme na kapitoly a odseky. Hĺbka členenia je determinovaná obsahom a rozsahom práce. Uplatňujeme nasledovné zásady:

Kapitoly

- ✓ číslujeme priebežne arabskými číslicami,
- ✓ ako kapitoly označujeme len časti jadra práce: **zoznamy, úvod, záver a prílohy nie sú označené číslicou**³⁵,
- ✓ číselné označenie kapitol a podkapitol píšeme od ľavej zvislice,
- ✓ *za poslednou úroveňou* označenia kapitol a podkapitol *nie je bodka*: označenie kapitoly vo forme 1. je *nesprávne*,
- ✓ vo vnútri číselného označenia kapitol a podkapitol sa jednotlivé číslice oddeľujú bodkou *bez medzery*, napr. 1.4.2,
- ✓ medzi číselným označením a textom (nadpisom) sa vynechávajú *dve medzery*, napr. **1.3.3 INFORMAČNÁ SPOLOČNOSŤ**,
- ✓ norma STN 016910 (*Pravidlá* 2011) nepredpisuje pre úpravu názvov kapitol a podkapitol veľkosť písma, len vhodné grafické odlíšenie,
- ✓ vo všeobecnosti môžeme pri jednotlivých úrovniach použiť písmo a jeho veľkosť nasledovne:

³⁵Podľa STN ISO 01 6910 (2011) sa môže na označenie predhovoru alebo úvodu použiť 0, avšak v prípade záverečných prác na Univerzite Komenského v Bratislave ich nulou neoznačujeme.

- ❖ 1. úroveň : 14, bold, **VEĽKÉ PÍSMO**,
- ❖ 2. úroveň: 12, bold, Malé písmo,
- ❖ 3. úroveň: 12, kurzíva, *Malé písmo*,
- ❖ v texte práce bez číslovania: 12 B, Malé písmo,

- ✓ *nadpisy a názvy kapitol* zarovnávame vľavo,
- ✓ nová kapitola *prvej úrovne* sa vždy začína písať *na novú stranu*.

Strany

- ✓ číslujeme priebežne arabskými číslicami,
- ✓ číslo umiestňujeme v hlavičke alebo v päte strany na vonkajších alebo vnútorných okrajoch alebo v horizontálnom strede textového stĺpca,
- ✓ zobrazovanie čísel strán sa na úvodných stranách nepoužíva; podľa predpisu Univerzity Komenského (*Vnútorný 2013*) je *prvou číslovanou stranou abstrakt* a obsahuje číslicu 4³⁶,
- ✓ v prípade celostránkových obrázkov, na ktoré nie je možné umiestniť číslo strany, ich do stránkovania započítavame.

Odseky

- ✓ píšeme od ľavej zvislice (neodsadzujeme ich) alebo so zarážkou od ľavej zvislice (s použitím tabulátora),
- ✓ v celej práci používame jednotnú úpravu odsekov,
- ✓ ak píšeme text od ľavej zvislice, vynechávame medzi odsekmi jeden prázdny riadok.

Nadpisy

- ✓ oddeľujeme od *predchádzajúceho* textu *dvomi prázdnymi riadkami*, od *nasledujúceho* textu *jedným prázdnyim riadkom*,
- ✓ píšeme rovnakým druhom písma ako text,
- ✓ umiestňujeme od ľavej zvislice,
- ✓ druhý a ďalšie riadky nadpisu (v prípade dlhého nadpisu) sa začínajú písať pod prvým písmenom nadpisu v prvom riadku,
- ✓ medzi číselným označením a textom nadpisu vynechávame dve medzery (tabulátor).

³⁶ Do číslovania počítame titulnú stranu, rub titulnej strany (errata) a zadanie záverečnej práce. **Číslicu na nich nezobrazujeme.**

1 KAPITOLA 1. ÚROVNE

Text

1.1 Kapitola 2. úrovně

Text

1.1.1 Kapitola 3. úrovně

Text

Obrázok 9

Možné číselné označenie kapitol a podkapitol

2.3.3 OZNAČOVANIE A ČÍSLOVANIE ILUSTRÁCIÍ A PRÍLOH

Ilustrácie (obrázky, tabuľky, grafy, atď.) umiestňujeme do hlavného textu v prípade, že s textom úzko súvisia a v záverečnej práci z nich priamo vychádzame. Sekundárne ilustrácie a texty (dotazníky a pod.) umiestňujeme do príloh práce. V prípade, že ilustrácie alebo prílohy *nie sú vlastným dielom* autora, *je nutné uviesť prameň*, z ktorého boli prevzaté (odcítovať ich). Číslovanie a označovanie príloh a ilustrácií v záverečnej práci sa riadi nasledujúcimi pravidlami:

Prílohy

- ✓ umiestňujeme v prípade viacerých druhov na samostatnú stranu,
- ✓ strany v prílohách číslujeme nadväzne na priebežné číslovanie strán hlavného textu,
- ✓ pokiaľ sú prílohami samostatné dokumenty, číslujeme ich osobitne,
- ✓ označujeme veľkými písmenami latinskej abecedy; za písmenom nasleduje názov prílohy,
- ✓ v prípade zoskupovania ich číslujeme podobne ako kapitoly, napr. Príloha A, Príloha A.1, atď.

Tabuľky

- ✓ číslujeme priebežne v celej práci alebo v prílohách,
- ✓ označujeme ako Tabuľka 1 alebo Tab. č. 1 a ich **názvy** uvádzame **nad** tabuľkou,
- ✓ **názvy zvýrazňujeme** (boldom, kurzívou, atď.) a medzi nimi a tabuľkou **vynechávame medzeru** 6-18 bodov,

- ✓ označenie píšeme od ľavej zvislice, **názov v strede** nad tabuľkou,
- ✓ riadky nadpisu nesmú presahovať šírku tabuľky,
- ✓ prípadné poznámky uvádzame pod tabuľkou.

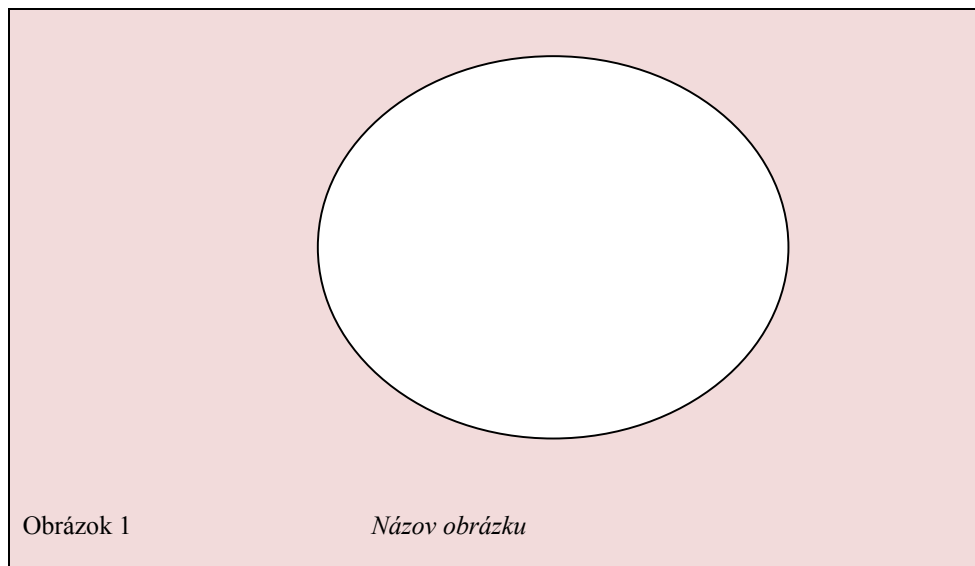
Tabuľka 1					<i>Názov tabuľky</i>				

Obrázok 10

Formálna úprava tabuliek

Obrázky

- ✓ číslujeme priebežne v celej práci,
- ✓ označujeme ako Obrázok 1 alebo Obr. č. 1 a ich **názvy** uvádzame **pod** obrázok,
- ✓ **názvy zvýrazňujeme** a medzi nimi a obrázkom **vynechávame medzeru** 6-18 bodov,
- ✓ označenie píšeme od ľavej zvislice, **názov v strede** pod obrázkom,
- ✓ riadky nadpisu nesmú presahovať šírku obrázka,
- ✓ prípadné poznámky uvádzame pod obrázkom.

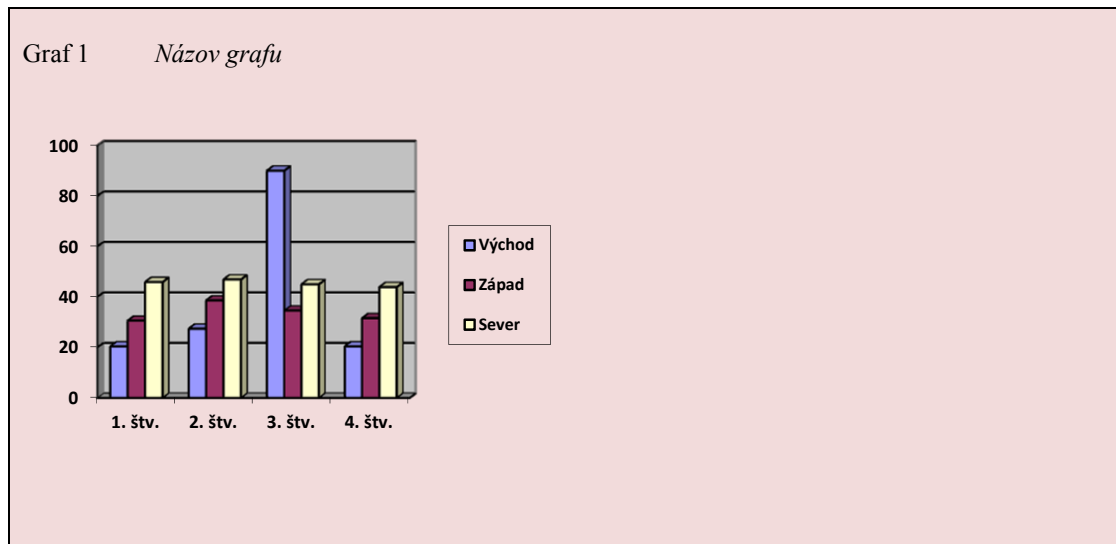

Obrázok 11

Formálna úprava obrázkov

Grafy

- ✓ číslujeme priebežne v celej práci,
- ✓ označujeme ako Graf 1 a ich **názvy** uvádzame **nad** grafom,
- ✓ **názvy zväčšujeme** a medzi nimi a obrázkom **vynechávame medzeru** 6-18 bodov,
- ✓ označenie píšeme od ľavej zvislice, **názov v strede** nad grafom,
- ✓ prípadné poznámky uvádzame pod grafom.

Obrázok 12

Formálna úprava grafov

2.4 FORMÁLNA ÚPRAVA JEDNOTLIVÝCH ČASTÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE

2.4.1 ÚPRAVA OBALU A TITULNEJ STRANY ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Vnútroňný predpis UK (*Vnútroňný* 2013) nepredpisuje štandardizovanú **farebnú úpravu obalu** (knižnej väzby) záverečnej práce, odporúčame však neutrálnu kombináciu farieb dosiek a písma. Podstatné sú údaje a ich usporiadanie na obale a titulnej strane práce. *Na obale* záverečnej práce sú tieto údaje v nasledovnom poradí a úprave³⁷:

³⁷ Čísla v zátvorkách udávajú veľkosť písma podľa prílohy predpisu (*Vnútroňný* 2013).

NÁZOV UNIVERZITY (16)
NÁZOV FAKULTY (16)

NÁZOV PRÁCE (16)
PODNÁZOV PRÁCE (16)

Označenie práce (16)

Rok predloženia (11,5)

Meno a priezvisko, príp. tituly autora (11,5)

Obrázok 13

Údaje na obale záverečnej práce

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

**DEJINY KNIŽNEJ KULTÚRY V BARDEJOVE V 17.
STOROČÍ**

Bakalárska práca

2000

Martina Malková

Obrázok 14

Príklad konkrétneho obalu záverečnej práce

Na titulnej strane záverečnej práce sú tieto údaje v nasledovnom poradí a úprave³⁸:

NÁZOV UNIVERZITY (16)	
NÁZOV FAKULTY (16)	
NÁZOV PRÁCE (16)	
PODNÁZOV PRÁCE (16)	
Označenie práce (16)	
Študijný program:	Názov (11,5)
Študijný odbor:	Číslo a názov (11,5)
Školiace pracovisko:	Názov (11,5)
Školiteľ:	Meno, priezvisko a tituly (11,5)
Konzultant ³⁹ :	Meno, priezvisko a tituly (11,5)
Miesto a rok predloženia (14)	
Meno a priezvisko, tituly autora (14)	

Obrázok 15

Údaje na titulnej strane záverečnej práce

³⁸ Čísla v zátvorkách udávajú veľkosť písma podľa prílohy predpisu (*Vnútorný* 2013).

³⁹ Použijeme len v prípade, že má práca okrem školiteľa aj konzultanta; v opačnom prípade údaj úplne vynecháme.

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

DEJINY KNIŽNEJ KULTÚRY V KOŠICIACH

Bakalárska práca

Študijný program: Informačné štúdiá
Študijný odbor: 3.2.4. Knižnično-informačné štúdiá
Školiace pracovisko: Katedra knižničnej a informačnej vedy
Školiteľ: Mgr. Lucia Lichnerová, PhD.

**Bratislava 2015
Jana Balíková**

Na rube titulnej strany sa vyskytuje miesto pre tzv. **errata** (opravy zistené po zviazaní práce), ktoré použijeme len v prípade potreby. Úprava môže byť nasledovná:

ERRATA
NÁZOV PRÁCE
MENO A PRIEZVISKO AUTORA
ROK A MIESTO ODOVZDANIA PRÁCE

strana	riadok	chybne	správne

Obrázok 17

Odporúčaná úprava pre errata

ERRATA
DEJINY KNÍHTLAČE V NEMECKU
ANDREA MALÁ
2011 BRATISLAVA

strana	riadok	chybne	správne
5	16	tlač	dotlač

Obrázok 18

Príklad na konkrétne errata

2.4.2 ÚPRAVA OBSAHU ZÁVEREČNEJ PRÁCE

- ✓ Obsah záverečnej práce pozostáva len z tých častí, ktoré nasledujú za ním, čiže z/zo:
 - a) zoznamu ilustrácií a zoznam tabuliek (povinné, len ak sa v práci vyskytujú),
 - b) zoznamu skratiek a značiek (povinné, len ak sa v práci vyskytujú),
 - c) slovníka (povinný, len ak sa v práci vyskytuje),
 - d) úvodu,
 - e) kapitol práce
 - f) záveru,
 - g) zoznamu bibliografických odkazov,
 - h) príloh.
- ✓ Nadpisy píšeme pod seba, pričom od najdlhšieho číselného označenia vynechávame *dve medzery*.
- ✓ V textovom editore je možné nadpisy vygenerovať automaticky.

OBSAH	
	ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ A TABULIEK
	ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK
	SLOVNÍK
	ÚVOD
1	XXXX
1.1	XXXX
2	XXXX
2.1	XXXX
2.2	XXXX
3	XXXX
3.1	XXXX
3.1.1	XXXX
3.2	XXXX
3.2.1	XXXX
...	
	ZÁVER
	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV
	PRÍLOHA A
	PRÍLOHA B

PRAKTICKÉ ÚLOHY

1. Ktoré označenie podkapitoly je správne?

- a) 1.2
- b) 1.2.

2. Ako označíme úvod a záver ako kapitolu?

- a) číslou 0,
- b) neoznačíme číslou.

3. Akým číslom označíme stranu, na ktorej sa nachádza abstrakt?

- a) číslom 3,
- b) číslom 4.

4. Na obale záverečnej práce sa nachádzajú tieto údaje:

- a) názov univerzity, názov fakulty, názov práce, podnázov práce, označenie práce, rok predloženia, meno a priezvisko, príp. tituly autora,
- b) názov univerzity, názov práce, podnázov práce, označenie práce, meno a priezvisko, príp. tituly autora,
- c) názov univerzity, názov fakulty, názov katedry, názov práce, podnázov práce, označenie práce, rok predloženia, meno a priezvisko, príp. tituly autora.

5. Ako označujeme použitú literatúru?

- a) Bibliografia,
- b) Zoznam použitých diel,
- c) Zoznam bibliografických odkazov.

6. Názov tabuľky umiestnime v strede:

- a) pod tabuľku,
- b) nad tabuľku.

7. Názov obrázku umiestnime v strede:

- a) pod obrázok,
- b) nad obrázok.

8. Pod'akovanie je:

- a) povinnou súčasťou práce,
- b) nepovinnou súčasťou práce.

9. V obsahu záverečnej práce je ako prvý údaj uvedený:

- a) abstrakt,
- b) predhovor,
- c) zoznam ilustrácií a tabuliek, popr. úvod.

10. Errata umiestňujeme:

- a) na rub titulnej strany,
- b) na rub abstraktu,
- c) do prílohy práce.

11. Odseky v práci:

- a) odsadíme tabulátorom zľava,
- b) neodsadzujeme,
- c) môžeme odsadiť tabulátorom zľava, alebo píšeme priamo od ľavej zvislice a vynecháme 1 riadok.

3 POŽIADAVKY NA OBSAH ČASTÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Vnútorne predpisy slovenských vysokých škôl predpisujú okrem spôsobu odovzdávania záverečných prác aj povinný (a voliteľný) obsah práce a následnosť jej častí. Obsahové požiadavky jednotlivých častí vychádzajú z aktuálne platných štandardov, napr. z STN ISO 214:1998, *Dokumentácia – Abstrakty (referáty) pre publikácie a dokumentáciu* (1998), ale aj z národných odporúčaní, medzi ktoré patrí napr. *Metodické usmernenie č. 56/2011* (2011).

3.1 TVORBA ABSTRAKTU

Abstrakt v *slovenskom* a *anglickom* (resp. inom cudzom) jazyku je povinnou súčasťou záverečnej práce. Podľa Vnútorneho predpisu UK 12/2013 (*Vnútorný* 2013) má byť každá jazyková verzia abstraktu napísaná na samostatnej strane a obsahovať *100 až 500 slov a 3-5 kľúčových slov*. Presnú podobu abstraktu definuje štandard STN ISO 214 (*STN ISO 214* 1998). Podľa STN ISO 214 (1998, s. 3) je *abstrakt* „skrátene, presné vyjadrenie obsahu dokumentu bez pridanej interpretácie alebo kritiky a bez ohľadu na to, kto je autorom abstraktu.“ Účelom abstraktu je získanie dostatočného množstva informácií o obsahu bez nutného čítania celého dokumentu.

- *Informatívny abstrakt* uvádza maximum podstatných informácií obsiahnutých v dokumente a vyznačuje sa väčším rozsahom (Švejda 2003-). Využíva sa pri dokumentoch zameraných na jednu tému a nahrádza ich čítanie.
- *Indikatívny abstrakt* len stručne charakterizuje obsah a druh dokumentu a obsahuje *50-100 slov*, popr. menej (Švejda 2003-). Vnútorný predpis UK 12/2013 (*Vnútorný* 2013) špecifikuje používanie *indikatívneho abstraktu*.

Zásady pre obsah a formu abstraktu:

- ✓ keďže používame indikatívny abstrakt, píšeme ho ako **jeden celok** (bez odsekov),
- ✓ abstrakt umiestňujeme **na samostatnú stranu** a uvádzame ho v slovenskom a cudzom (anglickom jazyku)⁴⁰,
- ✓ používame celé vety,
- ✓ nepoužívame skratky a akronymy,
- ✓ v hornej časti abstraktu je *bibliografický odkaz* na záverečnú prácu a v spodnej *kľúčové slová* – odporúča sa 3-5 kľúčových slov,
- ✓ bibliografický odkaz a kľúčové slová sú od textu abstraktu oddelené prázdny riadkom,
- ✓ abstrakt píšeme v *3. osobe jednotného čísla* (o práci) a využívame **najmä slovesá v činnom rode**,

⁴⁰ Každá jazyková verzia je na samostatnej strane.

- ✓ **stranu** abstraktu označujeme číslom **4**⁴¹,
- ✓ abstrakt ako **kapitolu nečíslujeme**,
- ✓ trpný rod je možné použiť na indikatívne a informatívne konštatovania,
- ✓ **text abstraktu** začína vetou, ktorá obsahuje hlavnú tému dokumentu, pokiaľ nie je dostatočne vyjadrená v názve,
- ✓ následne sa uvádza stručná charakteristika hlavného cieľa práce, hlavných metód, výsledkov a záverov, kapitol alebo častí práce, príp. uvedenie, či práca obsahuje aj prílohy.

V abstraktoch sa objavujú niektoré stereotypné formulácie, ako napr.:

- ✓ Hlavnou témou záverečnej práce je...
- ✓ Cieľom záverečnej práce je...
- ✓ Práca má teoretický/empirický charakter.
- ✓ Práca je rozdelená na... časti/kapitoly.
- ✓ Prvá kapitola sa venuje...
- ✓ Druhá kapitola obsahuje...
- ✓ Hlavnou metódou empirickej časti je...
- ✓ V závere práce autorka sumarizuje...
- ✓ Práca obsahuje... obrázkov a... prílohy.

Bibliografický odkaz umiestnený nad textom abstraktu má nasledovnú štruktúru:

PRIEZVISKO, meno autora. *Názov: podnázov* [druh záverečnej práce]. Názov univerzity. Názov fakulty. Názov katedry. Školiteľ: Meno a PRIEZVISKO. Komisia pre obhajoby: Názov, predseda: Meno a priezvisko. Stupeň odbornej kvalifikácie: názov. Obhajoba: mesto, rok. Rozsah.

Kľúčové slová sú umiestnené pod textom abstraktu. *Kľúčové slovo* je „významové slovo alebo slovné spojenie, obvykle vo formalizovanej podobe, vybraté z názvu alebo textu dokumentu“ (Balíková 2003-). Sú to najvýznamnejšie a najdôležitejšie prirodzené slová alebo slovné spojenia, ktorými vyjadríme obsah záverečnej práce.

Pre tvorbu kľúčových slov platia nasledovné princípy:

- ✓ slová alebo slovné spojenia vyberáme z názvu práce alebo z názvov kapitol práce,
- ✓ uvádzame ich v základnom tvare: v 1. páde množného čísla⁴²,
- ✓ používame konkrétne podstatné mená; vyhýbame sa neurčitým, abstraktným a nepresným výrazom,
- ✓ dodržíme terminológiu stanovenú v odbore,
- ✓ cudzojazyčné výrazy uvádzame v slovenskom jazyku, pokiaľ nejde o bežne zaužívané výrazy, ako napr. facebook, benchmarking, internet a pod.,

⁴¹ Bližšie pozri kapitolu 2.3.2.

⁴² V osobitných prípadoch, keď neexistuje množné číslo podstatného mena, popr. sa bežne nepoužíva, vyjadríme kľúčové slovo singulárom, napr. čítanie (nie čítania), didaktika (nie didaktiky) a pod.

- ✓ názvy v cudzom jazyku preberáme v pôvodnom znení.

Formálnu úpravu kľúčových odporúčame zachovať tak, ako je to uvedené v príklade abstraktu:

ABSTRAKT

KOVAČIKOVÁ, Soňa. *Žena v dejinách slovenského kníhtlačiarstva* [bakalárska práca]. Univerzita Komenského v Bratislave. Filozofická fakulta. Katedra knižničnej a informačnej vedy. Školiteľ: Mgr. Marta ŠPÁNIOVÁ, PhD. Komisia pre obhajoby: informačné štúdiá, predseda: Doc. PhDr. Pavel Rankov, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: bakalár knižnično-informačných štúdií. Obhajoba: Bratislava, 2011. 60 s.

Práca podáva komplexný pohľad na ženy v dejinách slovenského kníhtlačiarstva a sumarizuje dokumentovú produkciu jednotlivých kníhtlačiarok. Prvá časť sa orientuje na vplyv spoločenských pomerov na pôsobenie kníhtlačiarňí v 15. až 19. storočí. Druhá časť sa zaoberá postavením ženy v spoločnosti a jednotlivými vplyvmi charakterizujúcimi vývoj postavenia žien. Tretia časť prináša zhrnutie známych poznatkov o pôsobení konkrétnych tlačiarok v jednotlivých mestách na Slovensku v 16. až 19. storočí. Práca sprehľadňuje typografickú a vydavateľskú činnosť tlačiarok a poukazuje na významné tituly vydávanej literatúry. V poslednej časti sumarizuje význam tlačiarok v dejinách knižnej kultúry na Slovensku. V závere autorka interpretuje jednotlivé zistenia a poskytuje ucelený náhľad na fungovanie kníhtlačiarňí pod ženskou typografickou taktovkou.

Kľúčové slová: dejiny kníhtlače, kníhtlačiarstvo na Slovensku, slovenské kníhtlačiariky, postavenie ženy, žena a spoločnosť.

Obrázok 20

Príklad abstraktu⁴³

3.2 TVORBA PREDHOVORU

Predhovor je povinnou súčasťou záverečnej práce. Píšeme ho *v 1. osobe jednotného čísla z pozície autora práce*. Autor v predhovore vyjadří, z akých dôvodov a motivácií, za akých podmienok, akým spôsobom záverečná práca vznikla a pre koho je primárne určená. Neobsahuje charakteristiku kapitola.

⁴³ Abstrakt je upravený a prebratý z bakalárskej práce S. Kovačikovej (2011) obhájenej na Katedre knižničnej a informačnej vedy FiFUK v Bratislave.

Predhovor obsahuje spravidla nasledovné charakteristiky:

- ✓ dôvody výberu témy záverečnej práce,
- ✓ stručný domáci a zahraničný kontext (naznačí, či už bola podobná téma spracovaná alebo nie),
- ✓ hlavný cieľ a hlavnú metódu práce,
- ✓ načrtnutie hlavnej literatúry (zdrojov), vzťah práce k príbuzným, už publikovaným prácam,
- ✓ kontext vzniku práce (absolvovanie praxe, stáže a pod.),
- ✓ pomoc a problémy pri vzniku práce,
- ✓ určenie (odporúčenie) práce a poďakovanie (školiťom, konzultantom a pod.),
- ✓ naznačenie významu práce pre prax, odbor, atď.

PREDHOVOR

Hlavným cieľom predloženej diplomovej práce je analýza vývoja, hlavných osobností a produktov národnej bibliografie na Slovensku od roku 1863 do roku 1990. Mojou ambíciou je podať komplexný pohľad na výsledky, ale aj nedostatky slovenskej národnej bibliografie v načrtnutom období.

Jedným z podnetov, na základe ktorých som sa rozhodla pre výber témy tejto diplomovej práce bola skutočnosť, že problematika vývoja slovenskej bibliografie je síce rozpracovaná v niekoľkých starších zdrojoch, avšak komplexnému spracovaniu a analyzovaniu bibliografickej činnosti na Slovensku v rokoch 1863 až 1990 nebola doposiaľ venovaná patričná pozornosť. Ďalším dôvodom, ktorý ma motivoval k výberu témy, bol aj záujem o túto problematiku, nakoľko nadväzuje na moju bakalársku prácu.

Pri spracovaní teoretickej časti diplomovej práce som vychádzala predovšetkým zo starších monografií a študijných materiálov slovenských autorov, v ktorých sú rozpracované všeobecné dejiny bibliografie; určité poznatky som čerpala aj z mojej bakalárskej práce. Praktickú časť diplomovej práce som spracovala pomocou publikovaného CD-ROM-u Slovenskej národnej bibliografie (1998-2004), z ktorého som získala bibliografické záznamy k rôznym druhom bibliografií vydaným na Slovensku v rokoch 1863-1990. Uplatnením typologickej metódy a metódy historickej štatistiky som vytvorila klasifikáciu jednotlivých druhov a typov bibliografií.

Práca je určená predovšetkým študentom a pedagógom knižnično-informačných štúdií vzhľadom na jej obsahovú príslušnosť v tomto odbore, ale význam má aj pre celú odbornú verejnosť, ktorá sa danou problematikou zaoberá (bibliografickí pracovníci, knihovníci, informační špecialisti, historici) a rovnako môže byť prínosom aj pre všetkých záujemcov, ktorých história slovenskej bibliografie upútala z hľadiska ich osobných záujmov.

Touto cestou by som sa chcela poďakovať svojej školiťke Mgr. Lucii

Lichnerovej, PhD. za odborné vedenie, inšpiratívne rady a pripomienky, usmernenia a podporu pri písaní diplomovej práce.

Obrázok 21

*Příklad predhovoru*⁴⁴

3.3 TVORBA ÚVODU

Na rozdiel od predhovoru, ktorý je stručnejší a zameraný najmä na autorov pohľad na kontext vzniku práce, je úvod vstupnou kapitolou do problematiky a obsahu práce. *Úvod* má rozsah 1-2 strany a zostavujeme ho, podobne ako aj záver, predhovor a abstrakt **až po napísaní celej práce**. Píšeme ho v 3. osobe jednotného čísla (o práci, o jej štruktúre), popr. v 3. osobe množného čísla (o autoroch, doterajších výskumoch, atď.). Cieľom úvodu je uviesť do problematiky, stručne charakterizovať záverečnú prácu ako celok a sformulovať autorský zámer. To je dôležité v tej súvislosti, aby potenciálny čitateľ záverečnej práce vedel odhadnúť, či si autor kladie podobné alebo rovnaké otázky pri spracovaní nastolenej problematiky. V prvej časti by mal úvod obsahovať prehľad doterajšieho spracovania problému záverečnej práce: ktorí autori a s akým tematickým rozsahom, s akou úspešnosťou a akými metódami doposiaľ riešili stanovenú problematiku. Úvod je priestorom aj pre podrobnejšiu analýzu toho, čo sa doteraz vyriešiť nepodarilo, resp. kde sú medzery, ktoré sa záverečná práca snaží vyplniť. Pokiaľ v oblasti súčasného stavu skúmania problematiky existuje niekoľko rozličných prístupov, malo by byť z úvodu jasné, ku ktorým autorom alebo prístupom sa autor hlási, akým spôsobom bude problém riešiť a v akej postupnosti ho bude v práci prezentovať (kapitoly práce).

Úvod by mal obsahovať:

- ciele práce a hlavné výskumné metódy (pokiaľ je tak práca zameraná),
- stručný popis súčasného stavu skúmania a poznania (problematiky) doma a v zahraničí (ktorí autori a v ktorých publikáciách sa problematike venujú, kde sú „biele miesta“ a nepreskúmané oblasti),
- zhodnotenie aktuálnosti a významu práce,
- zhodnotenie podobnosti, odlišnosti a nadväznosti záverečnej práce na doteraz publikované práce,
- prehľad *hlavných* prameňov, ku ktorým sa autor hlási s odkazom (citáciou) na ne (nie celý zoznam použitej literatúry),
- stručnú charakteristiku obsahu jednotlivých kapitol práce (2-3 vety ku každej kapitole), grafov a príloh.

⁴⁴ Predhovor bol upravený a prebratý zo záverečnej práce M. Tajcnárovej (2012) obhájenej na Katedre knižničnej a informačnej vedy FiFUK v Bratislave.

ÚVOD

Nezastupiteľnou zložkou nášho vzdelávacieho, pracovného, spoločenského a kultúrneho života je čítanie. Pri čítaní dochádza k presunu rôznych informácií, poznatkov a vedomostí zo záznamového média do mysle a pamäti čitateľa. Diapazón textových záznamových médií je široký – od stien budov cez hlinené tabuľky, papyrusové zvitky, pergamen až k dodnes zaužívanému papieru, ale aj k obrazovkám rôznych elektronických zariadení. V tejto súvislosti sa naskytá otázka, či vonkajšia zmena záznamového média podnecuje zmenu v percepcii textu. Diplomová práca sa zaoberá v súčasnosti najbežnejšími spôsobmi percepcie textu – čítaním tlačeneho textu z papiera a tiež čítaním zobrazeného textu z obrazovky elektronického zariadenia.

Vymedzená problematika je rozpracovaná viacerými zahraničnými odborníkmi na teoretickej i praktickej úrovni. Zo slovenských autorov boli pre napísanie práce podnetné najmä publikácie Katuščáka (1998), Vášovej (1995) a Jošta (2011). V zahraničnej literatúre dominujú v tejto oblasti najmä publikačné aktivity angloamerických autorov, ako napr. Wren (2000) a Weaver (2009). Na Slovensku je v súčasnosti daná tematika riešená aj v rámci projektu VEGA 2/0182/10 *Text na internete ako (r)evolúcia kultúry*, v ktorom sú spoluriešiteľom aj odborníci z Katedry knižničnej a informačnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. V tomto kontexte je determinovaný aj hlavný cieľ predkladanej diplomovej práce, ktorý smeruje k potvrdeniu či vyvráteniu existencie rozdielov v spôsobe percepcie textu z tlačeneho a elektronického média.

Diplomová práca má teoretický aj praktický charakter. Teoretická časť je členená do troch kapitol. Prvá kapitola predstavuje vymedzenie základných pojmov – priblížené sú v nej niektoré interpretácie a modely pojmu čítanie a ďalšie relevantné pojmy, ktoré prezentujú danú tému aj v širších súvislostiach. Druhá kapitola sa snaží priblížiť a objasniť faktory rozdielnosti dotýkajúce sa percepcie textu z elektronického a tlačeneho média. Tretia kapitola podáva prehľad vybraných výskumov čítania, ktoré sú orientované na percepciu tlačeneho verzus elektronického textu, a najmä na otázku preferencie jednej z dvoch podôb textu u čitateľa.

Praktická časť, ktorej obsah napĺňa štvrtú kapitolu, je postavená na dvoch komplementárnych prieskumných častiach, ktoré majú prezentovať mnohostranné pohľady na percepciu textu z elektronického a z tlačeneho média. Širší kvantitatívny pohľad na percepciu textu v daných podobách je prezentovaný na základe pozorovania. Pozorovanie bolo sústredené na percepciu a preferenciu textu z tlačeneho alebo elektronického média u širokej skupiny čitateľov v prostredí mestskej hromadnej dopravy. Hlbší kvalitatívny pohľad na percepciu textu v daných podobách bol získaný metódou pološtruktúrovaného rozhovoru. Ten bol upriamený na medzigeneračné rozdiely pri percepcii textu v tlačenej a elektronickej podobe, ktorého cieľom bolo potvrdiť alebo vyvrátiť rozdielnosť pri práci s danými podobami textu. Kvantitatívno-kvalitatívny pohľad na percepciu v spojitosti s jedným z kognitívnych procesov – zapamätaním si informácií z textu v daných podobách je podaný na základe prieskumnej sondy. Tá bola realizovaná prostredníctvom testu

a dotazníka a zameraná na praktické skúsenosti vysokoškolských študentov pri percepcii textu, ale aj na ich názory na dané spôsoby percepcie.

Prácu dopĺňajú a uzatvárajú prílohy, ktoré sa vzťahujú k realizovanému prieskumu.

Obrázok 22

*Príklad úvodu*⁴⁵

3.4 TVORBA JADRA PRÁCE

Z formálneho hľadiska píšeme text jadra práce z dôvodu zachovania objektivity textu *v autorskom pluráli – 1. osobe množného čísla*. Štruktúra jadra záverečnej práce sa odvíja od jej zamerania: inú štruktúru má práca teoretická, komparatívna alebo empirická. Členenie textu je u oboch typov prác horizontálne alebo vertikálne. Pri *horizontálnom členení* ide o rozdelenie textu jadra na nadväzujúce kapitoly, podkapitoly a odseky. *Vertikálne členenie* slúži na zaznamenanie hierarchie a vzťahov medzi informáciami, napr. použitím poznámkového aparátu, citácií, parafráz, bibliografických odkazov.

Teoretická práca je spravidla delená na autorom pomenované kapitoly a podkapitoly s číselným označením, pričom obsahuje aj metodologickú časť objasňujúcu hlavné ciele, terminologické vymedzenie a metódy spracovania práce, hoci v menšom rozsahu, ako je to u prác empirických.

Empirická práca má z hľadiska kapitol unifikovanejšiu štruktúru a podľa odporúčaní predpisu Univerzity Komenského v Bratislave (*Vnútorň* 2013) spravidla obsahuje:

- súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí,
- ciele práce,
- metodiku práce a metódy skúmania,
- výsledky práce,
- diskusiu.

Kapitola „**súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí**“, v ktorej uvádzame doteraz známe informácie a poznatky týkajúce sa spracovávanej témy (publikované domáce a zahraničné práce), je v stručnej podobe aj súčasťou úvodu. Ako samostatná kapitola „má tvoriť približne 30 % práce“ (*Vnútorň* 2013, s. 7). Jej súčasťou je podrobná charakteristika doterajších poznatkov k danej téme z hľadiska komparácie jednotlivých autorov a s určením obsahového vymedzenia záverečnej práce voči prácam už publikovaným. Pozor dávame na „informačnú anémiu“ (nedostatok zdrojov) a na nesystematický a náhodný výber informačných zdrojov. Používame len dôveryhodné a overiteľné informačné pramene, ktoré musíme jednoznačne odcitovať.

Kapitola „**ciele práce**“ „jasne, výstižne a presne charakterizuje predmet riešenia. Súčasťou sú aj rozpracované čiastkové ciele, ktoré podmieňujú dosiahnutie cieľa hlavného“ (*Vnútorň* 2013, s.

⁴⁵ Úvod bol upravený a prebratý zo záverečnej práce K. Haluzovej (2013) obhájenej na Katedre knižničnej a informačnej vedy FiFUK v Bratislave.

7). V časti venujúcej sa „**metodike práce a metódam skúmania**“ podrobne charakterizujeme výskumný problém, výskumné otázky, hypotézy a ich premenné⁴⁶. Kapitola obsahuje:

- charakteristiku objektu skúmania,
- aplikované pracovné postupy a metódy,
- spôsob získavania údajov a ich zdroje,
- použité metódy vyhodnotenia a interpretácie výsledkov,

„**Výsledky práce**“ a „**diskusia**“ sa zameriavajú „na vlastné postoje alebo vlastné riešenia, ku ktorým autor dospel“ (Vnútorný 2013, s. 7). Musia byť usporiadané a vyhodnotené nadväzne a logicky, pričom v „diskusii“ sú konfrontované s výsledkami iných domácich alebo zahraničných autorov. Autor tu prezentuje svoj tvorivý prístup k výsledkom práce, objektívny uhol pohľadu a podáva vlastné argumentácie. Postupuje od jednoduchšieho k zložitejšiemu a od známych zistení k novým. Výsledky a diskusia môžu tvoriť spolu jednu kapitolu a mali by predstavovať 30 až 40 % školského diela.

3.4.1 ODBORNÝ TEXT

Odborný text je slohový útvar, ktorého cieľom je informovať, vysvetľovať myšlienky, zaujímať stanoviská a komunikovať o teóriách rôznych vedných odborov s odbornou verejnosťou. Úloha autora spočíva v pridávaní vlastného pohľadu a/alebo poznatkov získaných z výsledkov vlastného alebo odvodeného prieskumu/výskumu k už publikovaným faktom. K prebratým poznatkom od iných autorov je nutné pristupovať kriticky, vyjadrovať vlastné názory, postoje a myšlienky tak, aby aj teoretická práca bola *tvorivou* kompiláciou. Vzhľadom na účel záverečnej práce, ktorej odborný text nemá vzdelávací charakter, je dôležité uvedomiť si, že práca je písaná *pre adresáta*, ktorým je *odborná verejnosť* a tomu prispôbiť množstvo terminologickej časti a definícií v práci (neuvádzať adresátovi všeobecne známe poznatky, ale len tie, z ktorých práca bezprostredne vychádza).

V odbornom texte záverečných prác sa prejavuje *teoretický odborný štýl*, ktorý „spracováva teóriu jednotlivých vedných odborov, v ktorej sa autori usilujú o maximálnu presnosť, výstižnosť a jednoznačnosť vyjadrovania“ (Hoffmannová, Ježková a Vaňková 2009). Jeho základnými vlastnosťami sú *výkladovosť*, *súdržnosť*, *následnosť*, *všeobecnosť* a *objektívnosť*, ktoré sú zabezpečované viacerými *neverbálnymi* (grafy, čísla, schémy, vzorce, atď.) a *jazykovými* (lexikálnymi, morfológickými a syntaktickými) prostriedkami.

⁴⁶ K metodologickým aspektom bližšie pozri napr. Gavora et al. (2010).

3.4.1.1 JAZYKOVÉ PROSTRIEDKY ODBORNÉHO TEXTU

Z lexikálnych prostriedkov sa v odbornom texte uplatňujú:

- odborná terminológia,
- cudzie slová,
- skratky a značky,
- bezpríznačné (neutrálne, neexpresívne) slová, ktoré sa bežne vyskytujú v slovnej zásobe, napr. (*pes*; nie *psisko*),
- abstraktá,
- multiverbizácia (súhlasiť → *dať súhlas*),
- zovšeobecnené konkrétne podstatné mená (*oko* → *orgán zraku*).

Zo syntaktických prostriedkov sa používajú:

- zložené súvetia,
- vety dlhšie ako priemer (10 slov),
- syntaktická kondenzácia – polovetné konštrukcie,
- pasívne konštrukcie (podpora objektívnosti a neosobnosti prejavu).

Hoci sa v odbornom texte využívajú bežne dlhšie súvetia, je vhodné dbať na **syntaktickú kondenzáciu**, ktorá text zhusťuje a zlepšuje jeho zrozumiteľnosť. Ako príklad nahradenia vedľajších viet polovetnými konštrukciami uvádzame:

- Bude potrebné, aby sa táto otázka preskúmala. → Bude potrebné túto otázku **preskúmať**. (*neurčitok*)
- Polievala záhradu a spievala. → Polievala záhradu, **spievajúc si** pesničku. (*prechodník*)
- Obdivoval budovu, ktorá stála na druhej strane námestia. → Obdivoval budovu **stojacu na** druhej strane námestia. (*činné prídavné*)
- Železničiar, ktorí boli nespokojní s platom, protestovali. → Železničiar, **nespokojní** s platom, protestovali. (*trpné prídavné*)
- Izba si vyžaduje, aby sme ju vymaľovali. → Izba si vyžaduje **vymaľovanie**. (*podstatné meno*)

Obrázok 23

Príklad na syntaktickú kondenzáciu

Z morfológických prostriedkov sa uplatňujú:

- vzťahné a ukazovacie zámená,
- gnómický prítomný čas (napr. Knižničné služby *delíme* na...),
- minulý čas,
- *autorský plurál*,
- podstatné a prídavné mená.

3.4.1.2 PROBLÉMY PRI JAZYKOVEJ A OBSAHOVEJ VÝSTAVBE ODBORNÉHO TEXTU

Medzi základné **prehrešky** voči výstavbe odborného textu patria:

- používanie emocionálnych a expresívnych výrazov (*Jupí!*),
- používanie obrazných pomenovaní (*Katalogizácia je ťažká ako hrom.*)
- disimilácia – násilná obmena synonymami s nerešpektovaním zaužívanej terminológie,
- jednočlenné oznamovacie vety (*Prší.*)
- rozkazovacie, zvolacie a opytovacie vety,
- hovorový štýl,
- nespisovné slová,
- nadbytočné slová (*nejaký, teda, vlastne*).

K ďalším **problémom** zaradujeme:

✓ Tzv. „expertné“ vyjadrovanie

Ide o používanie príliš dlhých viet a súvetí bez syntaktickej kondenzácie, čím čitateľ stráca prehľad o obsahu vety. Riešením je rozdelenie vety na viac kratších viet, popr. využitie syntaktickej kondenzácie.

Je dávno dokázané, že dlhá veta sa číta ťažšie ako krátka, a hoci je známe, že čím vyššie má človek vzdelanie, tým dlhšie vety dokáže čítať a bez problémov vnímať, lepšie je myslieť aj na tých ľudí, ktorí sa čítaniu nevenujú tak pravidelne, ako by si priali a mohli by zabudnúť, o čom sa písalo na začiatku textu vety, o ktorú ide⁴⁷.

Riešenie:

Je dávno dokázané, že dlhá veta sa číta ťažšie, ako krátka. Čím vyššie má človek vzdelanie, tým dlhšie vety dokáže čítať a bez problémov vnímať. Lepšie je myslieť aj na tých ľudí, ktorí sa čítaniu nevenujú tak pravidelne, ako by si priali. Mohli by zabudnúť, o čom sa písalo na začiatku vety, o ktorú ide.

Obrázok 24

Príklad na „expertné vyjadrovanie“

✓ Problémy s väzbou textových jednotiek

Textové jednotky by mali byť usporiadané súdržne a nadväzujúco pomocou spájacích prvkov medzi vetami, opakovaním výrazov alebo častí textu, nevyjadrením podmetu, pokiaľ je známy z kontextu, použitím zámen, atď. V prípade, že s nimi pri štylizovaní pracujeme neuviedlo, môže veta dávať iný zmysel, resp. vyjadrovať nezmysel.

⁴⁷ Príklad prevzatý z: Veselý ([bez dátumu]).

Koncom 17. storočia v Bratislave vydal Bohumír Gründer pamflet Oedenburgisches Rathhaus. Jeho reformačné zameranie neskôr spôsobil, že musel z mesta odísť.

* ? Koho reformačné zameranie? Gründera alebo pamfletu?

Riešenie:

Koncom 17. storočia v Bratislave vydal Bohumír Gründer pamflet Oedenburgisches Rathhaus. Reformačné zameranie tejto tlače neskôr spôsobil, že musel z mesta odísť.

Obrázok 25

Příklad na problém s väzbou textových jednotiek

✓ **Nadmerné používanie cudzích slov**

V snahe dodať textu záverečnej práce dôveryhodnosť a zvýšiť jej odbornosť, mnohí používajú vysoký počet cudzích slov aj v prípadoch, kedy to nie je potrebné. Cudzie slová by sme v odbornom texte nemali používať prehnane a samoúčelne, nakoľko tým môžeme znížiť zrozumiteľnosť textu. Pokiaľ existuje ekvivalent v slovenskom jazyku, mali by sme ho použiť, resp. využívať len tie cudzie slová, ktoré patria do bežnej slovnej zásoby.

Podľa psychoregulačnej paradigmy sa psychická realita manifestuje psychickou reflexiou a reguláciou, je relevantná pre správanie v konkrétnej časovej etape, v interakcii organizmovo-osobnostných a stimulačno-situačných relácií.⁴⁸

Riešenie:

Podľa psychoregulačného vzoru sa psychická skutočnosť prejavuje psychickou reflexiou a reguláciou, je podstatná pre správanie v konkrétnom časovom úseku, vo vzájomnom pôsobení organizmovo-osobnostných a stimulačno-situačných vzťahov.

Bolo by adekvátne, používanie heterogénnych internacionalizmov minimalizovať.

Riešenie:

Bolo by vhodné, používanie rôznych cudzích slov minimalizovať.

Obrázok 26

Příklad na nadmerné používanie cudzích slov

⁴⁸ Upravené podľa: D. Kováč (2007).

3.5 TVORBA ZÁVERU

Záver patrí medzi dôležité súčasti záverečnej práce, hoci sa mu často z nedostatku časových kapacít venuje len minimálna pozornosť a je mylne chápaný ako formálna nevyhnutnosť. Pre potenciálneho čitateľa záverečnej práce je však dôležitou informačnou kapitolou o celej práci a v istom zmysle môže nahradiť čítanie výsledkov roztrúsených v jadre. Preto mu treba venovať patričnú pozornosť a pri jeho zostavovaní si uvedomiť, že je prezentáciou všetkých podstatných zistení a potvrdením prínosu záverečnej práce pre konkrétny odbor. Najväčším nedostatkom je, ak záver nemá žiadnu alebo len malú spojitosť s myšlienkami v texte záverečnej práce. Záver by nemal prinášať nové poznatky, naopak, jeho funkciou je sumarizovanie už napísaného. Dôležitou funkciou záveru je, aby bol podnetom pre diskusiu. Nestačí preto len zosumarizovať najdôležitejšie zistenia práce, ale aj nastoliť ďalšie problémy a otvorené otázky, ktoré je možné následne riešiť. Záver by preto mal ukázať, že autor záverečnej práce nielen dokáže prezentovať zistené skutočnosti, ale svoje vlastné zistenia aj objektívne posúdiť, zaujať k nim kritický postoj a vyvodíť limity svojho spôsobu spracovania danej problematiky. Záver ako kapitola je vhodným priestorom pre syntézu autorových argumentov, ale aj pochybností tak, aby čitateľ vedel odhadnúť, či sa autor zamyslel aj nad skutočnosťami, ktoré v práci nie sú riešené alebo spomínané.

- ✓ Rozsah záveru sú *minimálne dve strany*. Píše sa zväčša neosobnou formou, spravidla v minulom čase.

Obsah záveru by sa mal koncentrovať na nasledovné aspekty:

- ✓ zhodnotenie dosiahnutia vytýčeného hlavného cieľa a čiastkových cieľov,
- ✓ zhrnutie relevantnosti témy,
- ✓ najdôležitejšie závery, limity (prieskumu) a prínosy práce,
- ✓ ďalšie otázky, otvorené problémy, ktoré si žiadajú pozornosť, ale neboli súčasťou cieľov práce, popr. ich riešenie prekračuje limit rozsahu práce,
- ✓ potenciálne výskumné možnosti do budúcnosti.

ZÁVER

Ochrana autorských práv bola predmetom sporov už od staroveku, obzvlášť v období po vynájdení kníhtlače. Vznikom nových dokumentov v elektronickom prostredí sa ochrana autorských práv v súčasnosti preniesla aj na nové typy dokumentov. Na ochranu autorských práv v elektronickom prostredí boli autorské zákony v rôznych krajinách nedostatočne pripravené – postupne sa začal rozmáhať fenomén ich porušovania, nelegálneho zneužívania a vykrádania elektronických dokumentov. S rozšírením otvoreného prístupu ako neobmedzenej možnosti získavania vedeckých a odborných informácií sa tento problém snažia riešiť licenčné opatrenia Creative Commons. Tieto špeciálne vytvorené licencie zabezpečujú ochranu autorských práv a zároveň podporujú prístup ku kvalitným informačným zdrojom a vedecké bádanie.

Cieľom tejto práce bol pohľad na ochranu autorského práva v elektronickom

prostredí pomocou aplikácie licencií Creative Commons v Slovenskej republike. Téma ochrany autorského práva elektronických dokumentov je veľmi aktuálna, nakoľko v rôznych krajinách existujú autorské zákony, ktoré rozoberajú autorskú ochranu na elektronických dokumentoch rozdielne. Práve aplikovaním licencií Creative Commons je možné tento problematický aspekt vyriešiť, nakoľko licencie Creative Commons predstavujú celosvetovo uznávaný typ licencie na ochranu dokumentov. Prekážkou na plnohodnotné využívanie licencií Creative Commons na našom území je ešte stále neprogresívny autorský zákon napriek jeho niekoľkonásobnej novelizácii. Odstránenie viacerých nedostatkov autorského zákona sľubuje jeho dlho pripravovaná novela, ktorá má prísť do platnosti v roku 2015.

Pri prieskume využívania licencií Creative Commons v slovenskom akademickom prostredí bolo zistené, že veľa vysokých škôl o nich nielen neinformuje, ale ani ich nevyužíva pri publikovaní svojich prác alebo iných projektov. Pritom práve akademická oblasť predstavuje jednu z ideálnych príležitostí, kde majú licencie Creative Commons svoje opodstatnenie. V súčasnej digitálnej ére študenti vyhľadávajú a používajú študijný materiál väčšinou prostredníctvom internetu na voľne dostupných webových stránkach. Mohli by sme predpokladať, že na jednej strane šetria svoj čas a majú prístup k rozsiahlemu množstvu nových informačných zdrojov. Na strane druhej je to práve „úspora času“ a ľahká cesta k materiálom, ktoré predstavujú základné príčiny porušovania autorských práv a vzniku plagiátorstva. Zverejňovanie študijných materiálov pod licenciou Creative Commons, ako aj ich aplikovanie do samotného štúdia, by mohlo zabrániť nelegálnemu sťahovaniu a využívaniu prác a samotnému porušovaniu autorských práv.

Ako sme zistili v prieskume, využívanie licencií Creative Commons je na verejných vysokých školách a univerzitách na Slovensku výnimočné. Môže to byť zapríčinené nezaujmom o tieto licenčné opatrenia, rovnako ako aj nedostatočnou informovanosťou o nich alebo nedostatočným zapracovaním licencií Creative Commons do legislatívy zaoberajúcej sa ochranou autorských a duševných práv.

Nevyužívanie týchto licencií je závažným problémom, nakoľko ich zavedenie by uľahčilo výučbu v slovenskom akademickom prostredí, napríklad ich aplikovaním na také materiály, ako vysokoškolské učebnice, skriptá, záverečné práce, články v časopisoch vydávané pod záštitou vysokých škôl, či rôznych prezentačných materiálov používaných pri prednáškach a seminároch. Práve preto je potrebné širšie informovanie a propagácia licencií Creative Commons na vysokých školách na Slovensku, ako aj podpora ich zavedenia do legislatívy.

Propagáciu licencií Creative Commons na vysokých školách môžu iniciovať akademické knižnice vysokých škôl, nakoľko v ich kompetencii je spracovávanie vydávaných publikácií na konkrétnych vysokých školách alebo univerzitách a zároveň tiež uchovávanie záverečných prác študentov.

⁴⁹ Záver bol upravený a prebratý z bakalárskej práce L. Borčina (2015) obhájenej na Katedre knižničnej a informačnej vedy FiFUK v Bratislave.

PRAKTICKÉ ÚLOHY

1. Ktorá veta/odsek nepatrí do textu abstraktu?

- a) Cieľom bakalárskej práce je porovnať doterajšie zahraničné výskumy s výsledkami slovenských výskumov v oblasti informačného správania dospelujúcej mládeže.
- b) Problematike informačného správania sa v súčasnosti venujú viacerí domáci aj zahraniční autori. Mnohí z nich konštatujú, že...

2. Ktorá skupina údajov by mala byť súčasťou predhovoru?

- a) okolnosti vzniku práce, hlavný cieľ práce, hlavný zdroj použitý pri napísaní práce, hlavná metóda, motivácia k výberu témy, odporúčanie autora pre využitie práce, poďakovanie,
- b) okolnosti vzniku práce, hlavný cieľ práce, charakteristika jednotlivých kapitol práce, hlavný zdroj použitý pri napísaní práce, hlavná metóda, motivácia k výberu témy, odporúčanie autora pre využitie práce, poďakovanie.

3. Ktoré kľúčové slová sú nesprávne? (3 kľúčové slová)

- a) dejiny školstva,
- b) informačné správanie,
- c) pedagogickí zamestnanci,
- d) IKTV,
- e) Univerzita Komenského v Bratislave,
- f) citačné správanie,
- g) techniky citovania,
- h) bibliografický odkaz.

4. Čo chýba v nasledujúcom abstrakte?

ABSTRAKT

Práca podáva komplexný pohľad na ženy v dejinách slovenského kníhtlačiarstva a sumarizuje dokumentovú produkciu jednotlivých kníhtlačiarok. V prvej časti sa orientuje na vplyv spoločenských pomerov na pôsobenie kníhtlačiarní v 15. až 19. storočí. Druhá časť sa zaoberá postavením ženy v spoločnosti a jednotlivými vplyvmi charakterizujúcimi vývoj postavenia žien. Tretia časť sa zameriava na zhrnutie známych poznatkov o pôsobení konkrétnych tlačiarok v jednotlivých mestách na Slovensku v 16. až 19. storočí. Práca

sprehľadňuje typografickú a vydavateľskú činnosť tlačiarok a poukazuje na významné tituly vydávanej literatúry. V poslednej časti sumarizuje význam tlačiarok v dejinách knižnej kultúry na Slovensku. V závere autorka interpretuje jednotlivé zistenia a poskytuje ucelený náhľad na fungovanie kníhtlačiarň pod ženskou typografickou taktovkou.

Kľúčové slová: dejiny kníhtlače, kníhtlačiarstvo na Slovensku, slovenské tlačiarok, postavenie ženy, žena a spoločnosť.

5. Aká formálna chyba sa vyskytla v hlavnom texte indikatívneho abstraktu?

ABSTRAKT

Práca podáva komplexný pohľad na ženy v dejinách slovenského kníhtlačiarstva a sumarizuje dokumentovú produkciu jednotlivých kníhtlačiarok. V prvej časti sa orientuje na vplyv spoločenských pomerov na pôsobenie kníhtlačiarň v 15. až 19. storočí. Druhá časť sa zaoberá postavením ženy v spoločnosti a jednotlivými vplyvmi charakterizujúcimi vývoj postavenia žien. Tretia časť sa zameriava na zhrnutie známych poznatkov o pôsobení konkrétnych tlačiarok v jednotlivých mestách na Slovensku v 16. až 19. storočí.

Práca sprehľadňuje typografickú a vydavateľskú činnosť tlačiarok a poukazuje na významné tituly vydávanej literatúry. V poslednej časti sumarizuje význam tlačiarok v dejinách knižnej kultúry na Slovensku. V závere autorka interpretuje jednotlivé zistenia a poskytuje ucelený náhľad na fungovanie kníhtlačiarň pod ženskou typografickou taktovkou.

6. Ktoré z uvedených aspektov by mali byť súčasťou predhovoru (5 aspektov)?

- motivácia k výberu témy,
- zistenia a závery,
- hypotézy,
- poďakovanie,
- kontext vzniku práce,
- hlavný informačný zdroj,
- potenciálne využitie práce.

7. Čo nepatrí do záveru (1 údaj)?

- zhrnutie výsledkov,
- odporúčania pre prax,
- podrobná charakteristika kapitol práce,
- význam výsledkov pre prax.

8. V ktorej osobe píšeme predhovor?

- a) v 1. osobe množného čísla,
- b) v 1. osobe jednotného čísla,
- c) v 3. osobe jednotného čísla.

9. V ktorej osobe píšeme hlavný text práce?

- a) v 1. osobe množného čísla,
- b) v 1. osobe jednotného čísla,
- c) v 3. osobe jednotného čísla.

10. Pod'akovanie školiteľovi:

- a) patrí medzi povinné súčasti práce a nachádza sa v predhovore,
- b) patrí medzi nepovinné súčasti práce a v prípade výskytu sa nachádza v úvode,
- c) patrí medzi nepovinné súčasti práce a v prípade výskytu sa nachádza v predhovore.

11. Prečo sú nasledovné kľúčové slová nesprávne?

- a) informačné správania,
- b) súčasný stav,
- c) website.

12. Vytvorte z príkladu úvodu v tejto kapitole text abstraktu.

13. Vo vetách odstráňte prehrešky voči odbornému textu v jadre záverečnej práce:

- a) Katalóg je vlastne sekundárny dokument obsahujúci bibliografické záznamy o dokumentoch viažucich sa na fond knižnice.
- b) Mnohí učitelia už nevedia, čo s lenivými žiakmi a preto hádzu radšej flintu do žita.
- c) Príčinou toho, že deti ľúbia chodiť do kina, je obľúbenosť filmu a možnosť stretávania sa.
- d) Pod moderným počítačom sa neočakáva len jednoduchá manipulácia, ale chce sa od neho, aby sa vedel rozhodnúť sám namiesto človeka.
- e) Domnievam sa, že deti čítajú veľmi málo.

4 OBHAJObA ZÁVEREČNEJ PRÁCE A TVORBA PREZENTÁCIE

Obhajoba záverečnej práce patrí medzi štátne skúšky. S posudkami na záverečnú prácu má študent právo oboznámiť sa najneskôr tri *pracovné* dni pred obhajobou. Posudky sú k dispozícii v akademickom informačnom systéme (AIS).

Obhajoba je verejná, zúčastňuje sa jej komisia pre štátne skúšky a má nasledovný priebeh:

1. prezentovanie práce v rozsahu spravidla 10-12 min., na magisterskom stupni aj dlhšie,
2. prečítanie posudkov (školiteľského a oponentského),
3. reagovanie študenta na relevantné pripomienky a otázky v posudkoch,
4. diskusia,
5. neverejné hodnotenie obhajoby záverečnej práce.

Reakcia študenta na pripomienky z posudkov by nemala mať charakter „duelu“, v ktorom je potrebné bezpodmienečne zvíťaziť, hoci je dôležité si uvedomiť, že odpovede na otázky a pripomienky musí mať študent vopred pripravené. V prípade *pozitívnych ohlasov* na prácu je vhodné sa za ne poďakovať.

Negatívne pripomienky môžeme rozdeliť na:

- a) *objektívne*,
- b) *subjektívne*,
- c) *formálne*.

Objektívne pripomienky sú také, ktoré sú neodškriepiteľne preukázateľné a relevantné a nie je možné ich odmietnuť. Je preto žiaduce na ne reagovať a uviesť možnosti odstránenia vytknutých chýb. *Subjektívne pripomienky* vychádzajú z predstáv autora posudku a súvisia skôr s jeho námetmi na doplnenie určitých údajov v práci, popr. na rozšírenie niektorých textov práce. Tie je možné buď prijať alebo ich odmietnuť s vysvetlením, prečo absentované časti neboli súčasťou záverečnej práce. *Formálne pripomienky* (gramatické a štylistické chyby a pod.) je nutné prijať a nevysvetľovať ich.

Vo vnútornom predpise Univerzity Komenského (*Vnútorný 3013*) sa nenachádza odporúčanie, akým spôsobom **prezentovať záverečnú prácu** počas jej obhajoby. Bežnou praxou v súčasnosti je však nielen ústne, ale aj vizuálne predstavenie práce, najčastejšie s použitím prezentácie vo formáte Powerpoint⁵⁰. Hoci k formálnej a obsahovej úprave záverečnej práce existujú viaceré štandardy unifikujúce ich tvorbu, k tvorbe jej prezentácie neexistujú medzinárodne platné normy a jej zostavenie preto závisí od osobnostných predpokladov prezentujúceho. K dispozícii máme len niektoré odporúčania⁵¹ zahraničných univerzít, ktoré sa takmer vo všetkých komponentoch

⁵⁰ Existujú, samozrejme, aj iné možnosti, ako napr. prezentovanie vo formáte pdf alebo použitím prezentačného softvéru Prezi.

⁵¹ Napr. *General* (2016); *10 Tipps* (©2015); *Creating* (1999).

zhodujú. Na základe týchto odporúčaní môžeme pre tvorbu prezentácie záverečnej práce vo formáte Powerpoint zosumarizovať niekoľko pravidiel.

4.1 VŠEOBECNÉ ZÁSADY PREZENTOVANIA

Zmyslom prezentovania záverečnej práce je **vyjadrenie jej obsahu**

1. *konkrétne,*
2. *skrátene,*
3. *výstižne,*
4. *presne,*
5. *zrozumiteľne,*
6. *kompletne.*

Okrem ohľadu na zmysel prezentovania je nutné dodržiavať tieto všeobecné pravidlá:

- ✓ vziať do úvahy, že obsah prezentácie nemôže byť zhodný s textom záverečnej práce,
- ✓ rozhodujúcim faktorom pre úspech obhajoby je prezentujúci, nie prezentácia v Powerpointe, preto je podstatné, aby prezentácia bola efektívna, nie efektná,
- ✓ dodržať stanovený čas prezentovania,
- ✓ prezentáciu nečítať a udržiavať očný kontakt,
- ✓ prezentáciu je nutné si vopred pripraviť, text sa naučiť a prezentovanie si odskúšať,
- ✓ zhotoviť si kópiu prezentácie,
- ✓ mať na zreteli, že priemerné udržanie pozornosti poslucháča je približne 15 minút; v prípade dlhšej prezentácie sa odporúča vložiť do prezentácie interaktívne prvky,
- ✓ na snímke má byť len taký text (heslá), o ktorých budeme skutočne aj hovoriť,
- ✓ prázdne miesta na snímkach sú vhodné; nie je potrebné ich vyplňať zbytočnými ilustráciami,
- ✓ **v prezentácii sa nesmú objavovať reakcie na pripomienky z posudkov.**

4.2 PRAVIDLÁ ZOSTAVENIA PREZENTÁCIE V POWEPOINTE

4.2.1 FORMÁLNA ÚPRAVA PREZENTÁCIE

Výstavba snímky:

- ✓ **počet riadkov:** 7-8 na snímku, niektoré zdroje uvádzajú len 6; zhodujú sa však v tom, že čím menej riadkov, tým lepšie,
- ✓ **počet slov v riadku:** maximálne 6,
- ✓ na snímku uvádzame len heslá, ktoré by mali tvoriť tzv. kostru upútania pozornosti; výnimkou sú definície alebo citáty, ktoré je potrebné demonštrovať doslovne,
- ✓ text umiestňujeme v smere zľava doprava, zhora nadol,
- ✓ snímky čísloujeme (kvôli otázkam z posudkov, popr. z diskusie),
- ✓ je možné používať dizajnové vzory snímok, ktoré ponúka Powerpoint; lepšie je však zostaviť si vlastné; medzi snímkami navzájom sa neodporúča používať efekty,
- ✓ farby, písmo a veľkosť písma, ako aj dizajn snímok musia byť v celej prezentácii rovnaké,
- ✓ efekty a animácie treba používať s mierou,
- ✓ v prípade použitia animácií odporúčame tie, ktoré nie sú príliš pomalé,
- ✓ príliš veľa snímok neodporúčame – môžu vyvolať únavu poslucháčov.

Písmo:

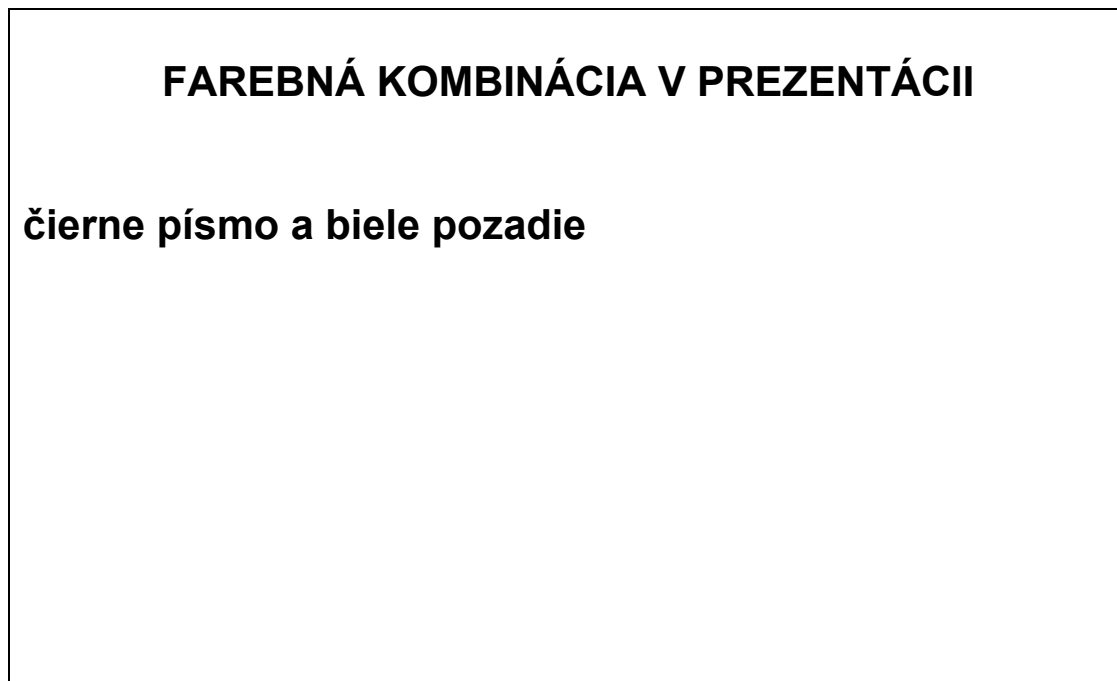
- ✓ odporúčané písmo: Arial, Calibri (Times New Roman sa odporúča skôr pri textoch, nakoľko v prípade hesiel nie je dobrá čitateľnosť),
- ✓ nepoužívame viac ako 3 druhy písma,
- ✓ veľkosť písma: minimálne **20 bodov**, lepšie **30-40 bodov** v závislosti od veľkosti miestnosti,
- ✓ pre **nadpisy** je najvhodnejšie použiť veľkosť písma **36 bodov**, pre **text** minimálne **24 bodov**,
- ✓ **farba písma:** ideálne čierna,
- ✓ rovnaký dizajn pre všetky snímky,
- ✓ nepoužívame len VEĽKÉ PÍSMENÁ (zle sa vnímajú),
- ✓ vzdávame sa skratiek a akronymov,
- ✓ podčiarkovanie a *zvýrazňovanie* textu je odporúčané len pri dôležitých výpovediach.

Zarážky:

- ✓ nepoužívame viac ako 5 zarážok,
- ✓ v zarážke uvádzame maximálne 7 slov,
- ✓ na konci zarážok nepoužívame interpunkciu,
- ✓ veľkým píšeme len prvé slovo v zarážke,
- ✓ využívame maximálne dve úrovne zarážok na jednej snímke.

Farby:

- ✓ lepšie je neexperimentovať a používať:
 - a) **tmavé písmo** a svetlé pozadie (ideálne čierna x biela),
 - b) svetlé písmo a **tmavé pozadie** (ideálne žltá x tmavomodrá),
- ✓ nepoužívame fosforeskujúce a nápadné farby,
- ✓ pozor dávame na červenú (10% populácie má poruchu vnímania červenej farby).

Obrázok 28

Príklad možnej farebnej kombinácie písma a pozadia snímky prezentácie

FAREBNÁ KOMBINÁCIA V PREZENTÁCI

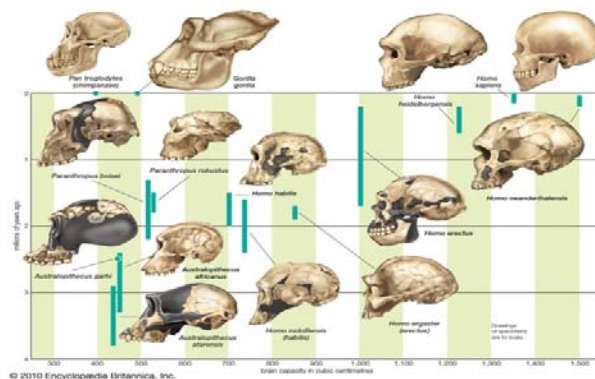
Žlté písmo a tmavomodré pozadie

Obrázok 29 Príklad ďalšej možnej farebnej kombinácie písma a pozadia snímky prezentácie

Obrázky:

- ✓ nepoužívame kliparty, nakoľko môžu vzhľadom na ich časté používanie pôsobiť neprofesionálne,
- ✓ lepšie je použiť vlastné fotografie, kresby, popr. fotky z fotobáň,
- ✓ pri obrázkoch uvádzame: **názov, číslo a zdroj obrázku**,
- ✓ v prípade porovnávania umiestňujeme obrázky vedľa seba na jeden snímok – nie však viac ako dva,
- ✓ v prípade obrázku a textu umiestňujeme **obrázky vľavo a text vpravo**,
- ✓ v prípade samostatných obrázkov ich **zarovnáваме na stred**,
- ✓ veľkosť textu volíme podľa toho, čo chceme zdôrazniť (obrázok alebo text),
- ✓ ilustrácie používame len v prípade, že obsahujú dôležité informácie alebo konkretizujú abstraktné vyjadrenia.

OBRÁZKY V PREZENTÁCII

Obrázok 1

Vývoj lebky človeka (*Encyklopédia* ©2010)

Obrázok 30

Príklad umiestnenia a pomenovania obrázku na snímke

Grafy:

- ✓ musia byť jednoduché a zrozumiteľné,
- ✓ veľkosť **legendy** ku grafu by mala byť **30-40 bodov**,
- ✓ lepšie sú **jednoduché grafy** a ako trojrozmerné,
- ✓ nepoužívame oskenované grafy,
- ✓ v prípade grafu a textu umiestňujeme **graf vľavo a text vpravo**,
- ✓ v prípade samostatných grafov ich zarovnávame na stred,
- ✓ najvhodnejšie sú **vertikálne, horizontálne a čiarové grafy**.

Tabuľky:

- ✓ musia byť čitateľné,
- ✓ odporúča sa použiť najviac **4 stĺpce po 6 riadkov**.

4.2.2 OBSAH PREZENTÁCIE

Odporúčaná následnosť snímok obhajoby záverečnej práce pozostáva z nasledovnej štruktúry:

1. Úvodná snímka + motivácia k výberu témy,
2. Ciele práce,
3. Analýza súčasného stavu skúmanej problematiky,

- 4. Metodické vymedzenie práce,
- 5. - 10. Výsledky práce a diskusia,
- 11. Záver(y),
- 13. Pod'akovanie za pozornosť,
-
- 14. Odpovede na otázky a pripomienky z posudkov.

Úvodná snímka by mala obsahovať: názov práce, druh práce, úplné meno autora, názov inštitúcie, mená školiteľ'a (a oponenta), dátum obhajoby.

KNIŽNÁ DISTRIBÚCIA NA SLOVENSKU V 17. STOROČÍ

Bakalárska práca

Petra Veselá

Katedra knižničnej a informačnej vedy
Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Školiteľ: Mgr. Lucia Lichnerová, PhD.
Oponent: Mgr. Marta Špániová, PhD.

Dátum obhajoby: 3. máj 2015

Obrázok 31

Príklad úvodnej snímky prezentácie

Ďalšie zásady:

- ✓ **na začiatku obhajoby** (úvodná snímka) sa odporúča využiť priestor pre stručné zdôvodnenie motivácie, ktorá viedla k výberu témy záverečnej práce,
- ✓ **na snímke č. 2** (ciele práce) stručne charakterizujeme hlavné a čiastkové ciele práce,
- ✓ **snímka č. 3** (analýza súčasného stavu skúmanej problematiky) by mala obsahovať hlavné domáce a zahraničné informačné zdroje (mená autorov), ktoré sa problematike venovali s ohnivením zamerania záverečnej práce voči nim (či práca sumarizuje, dopĺňa, opravuje, využíva metodológiu a pod. z už spomínaných prác),
- ✓ **na snímke č. 4** (metodologické vymedzenie práce) stručne prezentujeme výskumný problém, hlavné metódy, základné výskumné otázky a hypotézy,
- ✓ **na snímkach č. 5-10** (výsledky a diskusia) jasne zhrnieme najzásadnejšie zistenia a závery práce; odporúča sa vybrať najmä tie najzaujímavejšie a najprekvapujúcejšie,

- ✓ **snímka č. 11** by mala obsahovať najdôležitejšie závery, odporúčania pre prax, ktoré z práce vyplynuli, možnosti pre ďalší výskum, ako aj stručné zhodnotenie zvolených metód,
- ✓ na otázky a pripomienky z posudkov je možné odpovedať aj s použitím prezentácie, avšak až **po prečítaní posudkov**.

Najčastejšie **chyby pri obhajobe** a zostavovaní prezentácie sú:

- odpovede na posudky počas prezentácie,
- nepripravené odpovede na pripomienky a otázky z posudkov,
- príliš dlhé odpovede (čítané, poučajúce komisiu),
- zbytočné odpovede (na formálne otázky),
- zdĺhavá teoretická časť,
- nedostatočné vyzdvihnutie zámerov, významu práce a jej prínosov,
- príliš dlhá alebo príliš stručná prezentácia
- používanie nadbytočných slov: „nejaký“, „akože“, vlastne“ a pod.,
- pravopisné chyby.

PRAKTICKÉ ÚLOHY

1. Aký je priebeh obhajoby záverečnej práce?

- a) prezentovanie práce, prečítanie posudkov, reagovanie študenta na relevantné pripomienky a otázky v posudkoch, diskusia, neverejné hodnotenie,
- b) prezentovanie práce, reagovanie študenta na relevantné pripomienky a otázky v posudkoch, prečítanie posudkov, diskusia, neverejné hodnotenie.

2. Ktorá výpoveď je správna?

- a) v prezentácii používame len veľké písmená,
- b) v prezentácii používame len malé písmená,
- c) v prezentácii používame najmä malé písmená, na zdôraznenie aj veľké.

3. Koľko riadkov a slov v riadku môže byť na jednej snímke?

- a) 7-8 riadkov a 6 slov,
- b) 6 riadkov a 7-8 slov,
- c) 7-8 riadkov a 7-8 slov.

4. Ktoré údaje musíme uviesť pri obrázkoch?

- a) názov,
- b) názov a číslo,
- c) názov, číslo a zdroj.

5. Ktoré údaje odporúčame uviesť na úvodnej snímke prezentácie?

- a) názov práce, druh práce, úplné meno autora, názov inštitúcie, mená školiteľa (a oponenta), dátum obhajoby,
- b) názov práce, druh práce a úplné meno autora,
- c) názov práce, druh práce, úplné meno autora, názov inštitúcie, dátum obhajoby.

6. Čo patrí medzi chyby pri prezentovaní záverečnej práce? (2 správne odpovede).

- a) odpovede na posudky počas prezentácie,
- b) odpovede na posudky po ich prečítaní,

- c) čítané odpovede na pripomienky a otázky z posudkov,
- d) udržiavanie očného kontaktu s komisiou,
- e) zhotovenie kópie prezentácie.

7. Ktorá farebná kombinácia textu a pozadia sa odporúča pri zostavovaní snímok prezentácie v Powerpointe? (2 správne odpovede)

- a) čierny text a biele pozadie,
- b) červený text a biele pozadie,
- c) biely text a čierne pozadie,
- d) žltý text a tmavomodré pozadie,
- e) tmavomodrý text a biele pozadie,
- f) tmavomodrý text a žlté pozadie.

ZÁVER

Pozornosť, ktorá sa v publikačných aktivitách venuje písaniu záverečných prác, je v súčasnosti primeraná, ukazuje sa však, že pre potreby študentov Univerzity Komenského v Bratislave nie celkom dostatočná. Mnohé publikované práce k tejto problematike sú cenným študijným a autoevaluačným materiálom, avšak napriek tomu, že vychádzajú z medzinárodných štandardov, ktorých používanie odporúča aj *Metodické usmernenie č. 56/2011 o náležitostiach záverečných prác, ich bibliografickej registrácii, uchovávaní a prístupňovaní* (2011), nerešpektujú vnútorný predpis k písaniu záverečných prác na Univerzite Komenského v Bratislave (*Vnútorný* 2013) a taktiež nie celkom správne interpretujú znenie medzinárodných štandardov najmä v oblasti citovania. Okrem noriem pre unifikovanie problematiky citovania – ISO 690 (2010) a STN ISO 690 (2012) existujú aj ďalšie štandardy, ktoré zjednocujú oblasť zostavovania abstraktov a formálnej úpravy záverečných prác: STN 01 6910 *Pravidlá písania a úpravy písomností* (2011), STN ISO 214, *Dokumentácia – Abstrakty (referáty) pre publikácie a dokumentáciu* (1998) a STN ISO 2145 *Dokumentácia. Číslovanie oddielov a pododdielov písaných dokumentov* (1997). Tieto štandardy by sa mala snažiť akceptovať každá vysoká škola, hoci sú prípustné aj vlastné požiadavky, napr. na výber techniky citovania alebo úpravu obalu a titulného listu záverečnej práce, ktoré uvedené štandardy neriešia.

Na základe vlastných pedagogických skúseností a prípravy týchto skrípt (analýzou vybraných bakalárskych a diplomových prác) môžeme skonštatovať, že pri zostavovaní záverečných prác sa vynárajú viaceré skupiny problémov. Prvou z nich je **problematika citovania**. V tejto súvislosti je nutné upozorniť najmä na skutočnosť, že dodržiavanie publikačnej etiky je nielen základnou požiadavkou a dokladom o študentových schopnostiach pracovať s použitou literatúrou, ale aj povinnosťou vyplývajúcou z Autorského zákona (*Autorský* 2015). Medzi najčastejšie problémy patrí najmä nedodržanie zásady použitia len jednej techniky citovania v celej záverečnej práci. Z hľadiska formálnej výstavby bibliografického odkazu upozorňujeme na nové pravidlo aktuálnej normy, ktoré neuvádza celkový rozsah dokumentu ako súčasť odkazu, hoci v mnohých zoznamoch bibliografických odkazov sa s nimi ešte stále môžeme stretnúť (hoci tento údaj nie je správne uvádzať). Nemenej prehľadným problémom je aj nejednoznačnosť a kolísavosť citačných pravidiel a príkladov uvádzaných v štandarde ISO 690 (2010), ako aj nepresnosti v preklade normy v podobe STN ISO 690 (2012). Keďže cieľom skrípt bolo v prípade nejednoznačností pravidiel pri formalizovaní kľúčových prvkov citačného aparátu odporučiť ustálenú formu, odporúčame používanie tých foriem, ktoré sú v skríptách uvedené. Zásadným prehreškom voči etike citovania sa javí byť aj neakceptovanie skutočnosti, že citujeme nielen doslovne prebraté, ale aj modifikované myšlienky, podobne aj v prípadoch, keď na literatúru len odkazujeme. Najmä v snahe vyhnúť sa obvineniu z netvorivej kompilácie mnohé záverečné práce citovanie obchádzajú. Ťažkosťou je aj zváženie, kedy citovať nemusíme. Hoci v tomto prípade nemáme k dispozícii normatívne odporúčania, všeobecnou praxou je necitovať v prípade ľahko overiteľných a známych skutočností dostupných v bežných encyklopedických prameňoch. Napriek uvedenému odporúčame v prípade pochybností radšej citovať.

Druhou skupinou problémov písania záverečných prác je jednoznačné uchopenie cieľov práce vzhľadom na jej žánrové zameranie a od toho odvoditeľný zreteľný autorov vlastný prínos k spracovávanej problematike, ktorý musí byť jasný už na začiatku. Je rozdiel, či je záverečná

práca teoretická alebo empirická, ako aj či pôjde o kompiláciu, komparáciu alebo prehľadovú prácu, popr. o zmiešaný typ. Ukazuje sa, že je veľmi dôležité, aby žánrové zameranie záverečnej práce bolo zrejmé už na začiatku jej koncipovania, predovšetkým v zadaní záverečnej práce. Od neho totiž závisia aj ciele práce, použité metódy a najmä možné prínosy práce, ktoré sú pri niektorých typoch značne ohraničené, ale nie nereálne. Hoci sa napr. na **kompiláciu** pozeráme skôr s opovrhnutím, pokiaľ sú ciele takto zameranej práce jasne a správne sformulované v jej zadaní, môže byť aj takáto práca prínosom pre konkrétny vedný odbor (týka sa to najmä prác bakalárskych). Hoci v nej ide o syntézu cudzích poznatkov, neznamená to, že kompilácia bude nepôvodným dielom; dôležitý je tvorivý prístup autora k syntéze, hoci tu je aj jej najväčšie úskalie. Treba mať na pamäti, že aj pri kompilácii môže tkvieť prínos záverečnej práce v jej novom zostavení, systematickej syntéze roztrúsených poznatkov a v neposlednom rade môže byť kompilácia tvorivo doplnená o autorove postoje a nové prístupy, ako napr. o novú typológiu, klasifikáciu, definíciu a pod. Autorov vklad a prínos však musí byť zreteľne vymedzený. Práca kompilačného charakteru nebude neprijateľná, pokiaľ bude zrejmé, že jej autor systematicky, logicky a novým spôsobom zhrnul už publikované informácie, charakterizoval a zdôvodnil výber prác, ktoré sú jej predmetom a kriticky ich zhodnotil. **Komparácia** v záverečnej práci je tiež prínosná len v tom prípade, ak nejde o mechanické spájanie už existujúcich textov (napr. výsledkov výskumov a pod.). Dôležité je v týchto prípadoch jednoznačne a logicky definovať a zdôvodniť kritériá, ktoré budú predmetom porovnávania. Záver komparácie by mala tvoriť diskusia, v ktorej autor zhodnotí výsledky porovnávania a ukáže výhody a limity porovnávaných publikácií, výskumov, metód, atď. Niektoré záverečné práce môžu mať hlavný prínos v **prehľadovej stati**, ktorá je hranicou medzi kompiláciou a komparáciou. Na rozdiel od kompilácie by prehľadová stať mala ponúkať kompletný prehľad doteraz publikovaných zdrojov k zvolenej problematike s ich podrobným zoznamom (bibliografiou), porovnaním, usporiadaním, klasifikáciou a zhodnotením.

Treťou problémovou oblasťou je **zostavovanie odborného** textu s rešpektovaním obsahových náležitostí na jeho jednotlivé časti. Formálna stránka odborných textov býva v záverečných prácach relatívne uspokojivo dodržiavaná, avšak zostavovanie predhovoru, abstraktu, úvodu a záveru práce je mylne chápané ako formálna nevyhnutnosť. Z tohto dôvodu majú v mnohých prácach tieto časti nekorektne rovnaký obsah, len sú koncipované v inom slovesnom čase (napr. úvod v budúcom a záver v minulom čase). Upozorňujeme na to, že všetky tieto časti zostavujeme až po napísaní záverečnej práce a vonkoncom ich nemôžeme považovať za nutné zlo. Práve naopak, často sú prvým kontaktom čitateľa s obsahom a výsledkami práce. Kým predhovor píšeme v 1. osobe jednotného čísla z pohľadu autora a kontextu vzniku práce, abstrakt píšeme o práci a jej obsahu – v 3. osobe jednotného čísla. Obzvlášť dôležité je napísať správny úvod a záver práce. V úvode sa zameriavame na charakteristiku súčasného stavu poznania k spracovávanej problematike, na hlavný cieľ, metódu a stručnú charakteristiku kapitol a príloh práce. Záver by sa nemal sústreďovať na opakujúcu sa prezentáciu kapitol, ale na zhodnotenie cieľov práce, relevantnosti témy, na najdôležitejšie prínosy a limity práce, ako aj na otvorené problémy a potenciálne výskumné možnosti. Nemenej podstatné je aj zachovanie logiky a štruktúry empirickej a teoretickej záverečnej práce. Pokiaľ je teoretická práca z hľadiska koncipovania voľnejšia, empirická práca má presnejšie ohraničené kapitoly, ktoré sa v nej musia nachádzať. Osobitne vyzdvihujeme nutnosť záverečnej redakcie a formálnej úpravy záverečnej práce, ktorých nedostatočnosť môže významne znížiť kvalitu obsahovo dobre spracovanej témy.

Predložené vysokoškolské skriptá nespracovávajú nastolenú problematiku vyčerpávajúco a integrujú štandardy, ktoré sú v súčasnosti aktuálne. Vzhľadom na potenciálne nové vydanie vnútorného predpisu Univerzity Komenského v Bratislave k problematike písania záverečných prác preto môžu byť v budúcnosti aktualizované o prípadné zmeny vo formálnej úprave bakalárskych a diplomových prác.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

10 Tipps für Powerpoint Präsentationen. *Chip* [online], ©2015. München: CHIP Digital GmbH [cit. 2016-02-02]. Dostupné na: http://www.chip.de/artikel/10-Tipps-fuer-Powerpoint-Prasentationen-3_44098948.html

BALÍKOVÁ, M., 2003-. Klíčové slovo. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR [cit. 2016-01-19]. Dostupné na: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001563&local_base=KTD

BORČIN, L., 2015. *Licencie Creative Commons na Slovensku* [bakalárska práca]. Školiteľ: Mgr. Marcela KOPECKÁ. Bratislava: Univerzita Komenského.

CELBOVÁ, L., 2003-. Zvuková deska. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR [cit. 2016-02-02]. Dostupné na: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000940&local_base=KTD

citace.com [online], [po 2011]. [cit. 2015-07-13]. Dostupné na: <http://www.citace.com/>

Creating an Effective PowerPoint Presentation. *IT Services* [online], 1999. Virginia Montecino: George Mason University [cit. 2016-02-03]. Dostupné na: <http://mason.gmu.edu/~montecin/powerpoint.html>

GAVORA, P. et al., 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského [cit. 2015-01-14]. ISBN 978-80-223-2951-4. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>

General Guidelines for Successful PowerPoint Presentations. *TOPHC 2016* [online], 2016. The Ontario Public Health Convention (TOPHC) [cit. 2016-02-03]. Dostupné na: <http://www.tophc.ca/Pages/Presenters.aspx>

HALUZOVÁ, K., 2013. *Percepcia textu z elektronického a tlačeného média* [bakalárska práca]. Školiteľ Pavel RANKOV. Bratislava: Univerzita Komenského.

HOFFMANNOVÁ, J., JEŽKOVÁ, J. a J. VAŇKOVÁ, 2009. *Komunikace a sloh: učebnice českého jazyka pro střední školy*. Plzeň: Fraus. ISBN 978-80-7238-780-9.

Information Literacy @ ODU [online], ©2011-2013. Old Dominion University [cit. 2015-11-10]. Dostupné na: https://www.lib.odu.edu/genedinfolit/6citing/what_not_to_cite.html

ISO 690:2010, *Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*.

iva [online], [bez dátumu]. Zlín: Knihovna UTB [cit. 2012-01-27]. Dostupné na: http://iva.k.utb.cz/?page_id=34

ISO 690:2010, *Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*.

ISO 7144:1986, *Documentation – Presentation of theses and similar documents*.

Jak správně citovat a odkazovat na citace v textu. *iva* [online], [bez dátumu]. Zlín: Knihovna UTB [cit. 2012-01-27]. Dostupné na: http://iva.k.utb.cz/?page_id=34

KIMLIČKA, Š., 2002. *Ako citovať a vytvárať zoznamy bibliografických odkazov podľa noriem ISO 690 pre „klasické“ aj elektronické zdroje*. Bratislava: Stimul. ISBN 80-88982-57-X.

KOVAČIKOVÁ, S., 2011. *Žena v dejinách slovenského kníhtlačiarstva* [bakalárska práca]. Školiteľ: Mgr. Marta ŠPÁNIOVÁ, PhD. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.

KOVÁČ, D., 2007. *Psychológiou k metanoi*. Bratislava: VEDA. ISBN 978-80-224-0965-0.

MEŠKO, D. et al., 2013. *Akademická príručka*. 3. vyd. Martin: Osveta. ISBN 978-80-8063-392-9.

Metodické usmernenie č. 56/2011 o náležitostiach záverečných prác, ich bibliografickej registrácii, uchovávaní a prístupňovaní. Dostupné tiež na: http://www.paneurouni.com/files/sk/fep/smernice/metodicke_usmernenie_k-zaverecnym_pracam.pdf

Not-So-Common Knowledge. *Academic Integrity* [online], ©2011. Princeton University [cit. 2015-10-10]. Dostupné na: <http://www.princeton.edu/pr/pub/integrity/pages/notcommon/>

STN 01 6910:2011, *Pravidlá písania a úpravy písomností*.

STN ISO 214:1998, *Dokumentácia – Abstrakty (referáty) pre publikácie a dokumentáciu*.

STN ISO 2145:1997, *Dokumentácia – Číslovanie oddielov a pododdielov písaných dokumentov*.

STN ISO 690:2012, *Informácia a dokumentácia – Návod na tvorbu bibliografických odkazov na informačné pramene a ich citovanie*.

STN ISO 832:1998, *Informácie a dokumentácia – Bibliografický popis a odkazy – Pravidlá skracovania bibliografických termínov*.

ŠVEJDA, J., 2003- . Informativní referát. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR [cit. 2016-02-02]. Dostupné na: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001771&local_base=KTD.

TAJCNÁROVÁ, M., 2012. *Bibliografía na Slovensku v rokoch 1863-1990* [diplomová práca]. Školiteľ Lucia LICHNEROVÁ. Bratislava: Univerzita Komenského.

VESELÝ, M., [bez dátumu]. Barikády – veta. *inMarketing* [online]. [cit. 2015-01-27]. Dostupné na: <http://inmarketing.sk/ako-pisat/barikady-veta/>

Vnútorný predpis č. 8/2014: Študijný poriadok Univerzity Komenského v Bratislave, Filozofickej fakulty [online]. [Bratislava: Univerzita Komenského] [cit. 2015-09-15]. Dostupné na: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/o_fakulte/dokumenty_vnutorne_predpisy/vnutorne_predpisy/vp_8_2014.pdf

Vnútorný predpis č. 12/2013: Smernica rektora Univerzity Komenského v Bratislave o základných náležitostiach záverečných prác, rigorózných prác a habilitačných prác, kontrole ich originality, uchovávaní a sprístupňovaní na Univerzite Komenského v Bratislave [online]. [Bratislava: Univerzita Komenského] [cit. 2014-09-15]. Dostupné na: http://www.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/subory/legislativa/2013/vp_2013_12.pdf

Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon.

World Book [online], ©2015. American Eagle [cit. 2015-11-23]. Dostupné na: <http://www.worldbook.com/>

PRÍLOHA A

KLÚČ SPRÁVNÝCH ODPOVEDÍ K PRAKTICKÝM ÚLOHÁM

KAPITOLA 1

- 1a,
- 2a,
- 3 rok vydania za vydavateľstvom nemá byť pri technike 1. údaj a dátumu uvedený,
- 4b,
- 5a,
- 6b,
- 7a,
- 8b,
- 9b,
- 10 obidva,
- 11b,
- 12 na konci nemá byť bodka, pretože posledným údajom je dostupnosť zdroja na internete,
- 13b,
- 14c,
- 15 obidva,
- 16

Nedostatok bol v počte slovenských pedagógov, preto sem boli povolávaní českí učitelia (**Matula 1998**). →citácia

Význam slovenských učebníc pre rozvoj slovenského školstva vyjadrilo aj Ministerstvo školstva a národnej osvety (MŠaNO) oznamom z roku 1919: „Věci nad jiné důležitou je opatřiti slovenské školy slovenskými knihami. Do jejich žákovských i učitelských knihnic, přečpaných maďarskými knihami v nádherných vazbách, musí co nejdříve přijíti vybrané knihy slovenské. Učitel Čech, podobně jako učitel Slovák musí poznati slovenskou literaturu, má-li se přiblížiti duši slovenského dítěte. A slovenské dítě jedine slovenskou četbou v duchu národním může se utvrditi v národním vědomí“ (**Bojková 2012, s. 35**). →citácia

parafráza

citát

- 17 príspevok v elektronickom seriáli,
- 18e,
- 19 VAJDA, Peter a Martina VAJDOVÁ, 1998. *Život na Gemeri*. 3. vyd. Hnúšťa: Miestny úrad mesta. Gemer a Malohont, zv. 5.

KAPITOLA 2

- 1a,
- 2b,
- 3b,
- 4a,
- 5c,
- 6b,
- 7a,
- 8b,
- 9c,
- 10a,
- 11c.

KAPITOLA 3

- 1b,
- 2a,
- 3 informačné správania, IKTV, bibliografický odkaz,
- 4 bibliografický odkaz na záverečnú prácu (nad textom abstraktu),
- 5 text indikatívneho abstraktu musí tvoriť jeden celok bez odsekov,
- 6a, e, f, g,
- 7c,
- 8b,
- 9a,
- 10c,
- 11 a: kľúčové slovo má byť v tomto prípade v jednotnom čísle, b: príliš všeobecné kľúčové slovo, c: správne kľúčové slovo je v slovenskom jazykovom tvare, keďže tento existuje – webová stránka,
- 12

Cieľom diplomovej práce je potvrdiť alebo vyvrátiť existenciu rozdielov v spôsobe percepcie textu z tlačeneho a elektronického média. Hlavnou metódou je pozorovanie, ktoré sa sústredilo na percepciu a preferenciu textu z tlačeneho alebo elektronického média u širokej skupiny čitateľov v prostredí mestskej hromadnej dopravy. Hlbší kvalitatívny pohľad na percepciu textu v daných podobách bol získaný metódou pološtruktúrovaného rozhovoru. Kvantitatívno-kvalitatívny pohľad na percepciu práca podáva na základe prieskumnej sondy prostredníctvom testu a dotazníka. Diplomová práca má teoretický aj praktický charakter. Teoretická časť sa člení do troch kapitol, ktoré predstavujú vymedzenie základných pojmov, faktorov odlišností percepcie textu z elektronického a tlačeneho média a prehľad vybraných výskumov čítania. Praktická časť, ktorej obsah naplňa štvrtú kapitolu, stojí na dvoch komplementárnych prieskumných častiach, ktoré majú prezentovať mnohostranné pohľady na percepciu textu z elektronického a tlačeneho média. Prácu dopĺňajú a uzatvárajú prílohy, ktoré sa vzťahujú k realizovanému prieskumu.

13

- a) Katalóg je ~~vlastne~~ sekundárny dokument obsahujúci bibliografické záznamy o dokumentoch viažucich sa na fond knižnice.
- b) Mnohí učitelia ~~už~~ nevedia, *ako pracovať* s lenivými žiakmi a preto *sa radšej vzdávajú hádžu radšej flintu do žita*.
- c) Príčinou toho, že deti ~~ľúbia~~ *radly chodia* ~~chodiť~~ do kina, je obľúbenosť filmu a možnosť stretávania sa.
- d) ~~Pod moderným počítačom~~ *Od moderného počítača* sa neočakáva len jednoduchá manipulácia, ale ~~ehce sa~~ *vyžaduje sa* od neho, aby ~~sa vedel rozhodovať~~ *rozhodnúť sám* namiesto človeka.
- e) Domnievame sa, že deti čítajú veľmi málo.

KAPITOLA 4

1a,

2c,

3a,

4c,

5a,

6a, c

7a, d

PÍSANIE A OBHAJObA ZÁVEREČNÝCH PRÁČ

vysokoškolské skriptá pre študentov Univerzity Komenského v Bratislave

© Mgr. Lucia Lichnerová, PhD.

Vydané vo vydavateľstve STIMUL v Bratislave v roku 2016

1. vyd.

Vydané len v elektronickej forme

ISBN 978-80-8127-155-7

EAN 9788081271557